

Høringsnotat

Forslag til forskrift om

- a) Rammeplan for lærerutdanningene**
- og**
- b) Rammeplan for de samiske lærerutdanningene**

21. september 2026

Innhold

1	Innledning	3
2	Bakgrunn.....	3
2.1	Bakgrunn og historikk.....	3
2.2	Nærmere om prosessen	5
2.3	Mål for arbeidet	7
2.4	Prinsipper som har ligget til grunn for arbeidet	8
3	Dagens regler	9
3.1	Dagens rammeplaner	9
4	Departementets vurderinger og forslag.....	10
4.1	Hovedinnholdet i forslaget oppsummert.....	10
4.2	Merknader til forslag til forskrift om rammeplan for lærerutdanningene.....	12
4.2.1	Kapittel 1 Generelle bestemmelser.....	12
4.2.2	Kapittel 2 Fellesdel.....	13
4.2.3	Kapittel 3 Barnehage	23
4.2.4	Kapittel 4, 5 og 6 Utdanning rettet mot trinn 1–4, 5–7 og 8–10.....	24
4.2.5	Kapittel 7 Programfag i studieforberedende utdanningsprogram og fellesfag i videregående opplæring	24
4.2.6	Kapittel 8 Programfag i yrkesfaglige utdanningsprogram og yrkesfaglig fordypning.....	25
4.2.7	Kapittel 9 Avsluttende bestemmelser	25
4.3	Merknader til forskrift om rammeplan for de samiske lærerutdanningene.....	26
4.3.1	En egen rammeplan for de samiske lærerutdanningene	26
4.3.2	Krav til samiske lærerutdanninger.....	27
4.3.3	Forholdet mellom de to rammeplanene	27
4.3.4	Krav til språkkompetanse	28
4.3.5	Kompetanse om fjernbasert pedagogisk støtte og fjernundervisning	29
5	Økonomiske og administrative konsekvenser.....	30
6	Lovforslag/forskriftsforslag	31
6.1	Utkast til forskrift om rammeplan for lærerutdanningene	31
6.2	Utkast til forskrift om rammeplan for de samiske lærerutdanningene.....	42

1 Innledning

Kunnskapsdepartementet sender forslag til to forskrifter om rammeplaner for lærerutdanning på høring, en felles rammeplan for lærerutdanningene, og en felles rammeplan for de samiske lærerutdanningene. Høringsfristen er 11. januar 2027.

De to rammeplanene skal erstatte dagens elleve rammeplaner og gi bedre og tydeligere styring av lærerutdanningene. Dette skal bidra til profesjonsbygging, og til å møte kompetansebehovet i barnehage, skole og samfunnet ellers. Institusjonene skal gis tydeligere rammer, men også handlingsrom til innovasjon, og til å utvikle kvaliteten i lærerutdanningene med basis i forskning og i samarbeid med profesjonsfeltet.

Rammeplanene er forskrifter som fastsettes av Kunnskapsdepartementet. Forskriftene skal suppleres med nasjonale retningslinjer som universiteter og høyskoler skal utarbeide i egne prosesser i samarbeid med profesjonsfeltet. Høringsnotatet omtaler først bestemmelser som i stor grad er like i de to rammeplanene. Bestemmelser som er særegne for rammeplan for de samiske lærerutdanningene er omtalt i kapittel 4.3.

Universiteter og høyskoler skal utdanne lærere som kan ivareta oppdraget til barnehagen og grunnskolen, videregående opplæring og voksenopplæring om å danne og utdanne gode samfunnsborgere. Forslagene til felles rammeplaner stiller krav om hvilken kompetanse alle kandidater som uteksamineres fra lærerutdanningene skal ha.

Lærerutdanningene skal bidra til å utvikle barnehager, skoler og lærerprofesjonen i et samfunn i endring. Læringsresultatene i norsk grunnskole har falt betydelig i en årrekke. Både for dagens og fremtidens barn og elever, og for det norske samfunnet, er det avgjørende å få snudd den negative utviklingen i skolen.

I kommuneproposisjonen for 2027 har regjeringen varslet et arbeid med å redusere dagens detaljerte forskriftskrav for ansettelse i lærerstilling på ulike trinn. Dette arbeidet vil ivareta nødvendige justeringer for å sørge for at de som tar lærerutdanning etter nye rammeplaner faktisk kan ansettes i lærerstillinger i skolen.

2 Bakgrunn

2.1 Bakgrunn og historikk

Regjeringen er i gang med et arbeid for å styre lærerutdanningene på en bedre måte. Arbeidet skjer i en tid da det er avgjørende å få snudd den negative læringsutviklingen i skolen. Uheldige utviklingstrekk i samfunnet må også adresseres. Lærerutdanningene må være i utvikling kontinuerlig og respondere på endrede forventninger fra samfunnet. Dette krever at det kommuniseres tydelig hvilke krav som skal settes til lærerne.

Styringen av profesjonsutdanningene har vært et diskusjonstema i løpet av hele 2000-tallet. Reformtempoet i lærerutdanningene har vært høyt, men detaljerte rammeplaner har ikke kunnet holde tritt med endringer i skole- og barnehagesektoren. I samme periode har universiteter og høyskoler gjennomgått en kompetanseheving og er i stor grad blitt

selvakkrediterende. De fleste lærerutdanningene er nå på masternivå, og samarbeidet med praksisfeltet er styrket. Det har vært diskutert om man burde erstatte de detaljerte rammeplanene med rammeplaner som bedre ivaretar institusjonenes autonomi.

I 2016 anbefalte *Ekspertgruppen om lærerrollen* at rammeplanene bør fases ut i sin nåværende detaljerte form. I strategien *Lærerutdanning 2025: Nasjonal strategi for kvalitet og samarbeid i lærerutdanningene* (2017), var det et mål å redusere rammeplanstyringen til et minimum. I behandlingen av *Meld. St. 19 (2020–2021) Styring av statlige universiteter og høyskoler* ga Stortinget sin tilslutning til å innføre mer overordnede rammeplaner, som en del av det å sikre at «universitetene og høyskolene framover styres mer i det store, og mindre i det små». I *Meld. St. 19 (2023–2024) Profesjonsnære utdanninger over heile landet* (profesjonsmeldingen) vektlegges særlig at profesjonsutdanningene i større grad må være profesjonsnære og gi plass både til forskningsbasert og erfaringsbasert kunnskap. Også her vektla Stortinget at målet om å «styre meir i det store og mindre i det små» også skal gjelde for disse utdanningene. I behandlingen av profesjonsmeldingen la Stortinget vekt på behovet for mer fleksibilitet og faglig frihet, for lokal og regional tilpasning og for samarbeid med praksisfelt, arbeids- og næringsliv. Lærerutdanningsinstitusjonene har opplevd at for detaljerte rammeplaner er til hinder for å utvikle kvaliteten i lærerutdanningene i tråd med behovet i samfunnet.

Samtidig øker erkjennelsen av at barnehagen, skolen, og lærerutdanningene står overfor store utfordringer. I barnehagene mangler det om lag 2 600 barnehagelærere på nasjonalt nivå for å oppfylle pedagognormen. Barnehagelærerens kompetanse er avgjørende for det pedagogiske tilbudet i barnehagen, og for å gi alle barn et trygt, godt og utviklende tilbud. Internasjonale undersøkelser som PISA, TIMSS og PIRLS har vist et dramatisk fall i skolerresultater, senest i PISA 2025 som nylig ble publisert. I juni 2026 la Riksrevisjonen frem en forvaltningsrevisjon om elevenes grunnleggende ferdigheter. Revisjonen forsterker bekymringen for utvikling og status. Elevundersøkelsen viser en positiv utvikling i elevenes trivsel og motivasjon de siste årene, men dette kommer etter en lengre periode med negativ utvikling. Det betyr at det fremdeles er mange elever som opplever å ikke ha et trygt og godt skolemiljø.

NOKUTs evaluering av grunnskolelærerutdanningene viste at det foregår mye godt arbeid, men at det også er et forbedringspotensial på flere områder.

I sin utredning fra august i år peker Fellesskoleutvalget (NOU 2026: 10 Fellesskolen) på utviklingstrekk i samfunnet som utfordrer og påvirker fellesskolen. Teknologiutvikling, økt individualisering, demokrati under press og demografiske endringer er eksempler på dette. Det er økte utfordringer i klasserommet knyttet til uro, lavere konsentrasjonsevne og manglende motivasjon for læring. Utvalget legger vekt på at lærernes forutsetninger for å gjennomføre samfunnsoppdraget endrer seg raskt som følge av utviklingstrekk i samfunnet. Fellesskoleutvalget løfter fram en sterk lærerprofesjon som avgjørende for å møte utviklingstrekkene og at lærerutdanningene er sentrale i dette. Utvalget mener det er riktig at lærerutdanningsinstitusjonene får større ansvar for å tilpasse og utvikle utdanningene.

I lys av dette har det vært behov for en gjennomgripende endring av rammeplanene, for både å gi tydelige føringer for hva en lærer må kunne og å gi institusjonene det nødvendige handlingsrom til å jobbe mot sektorenes felles mål innenfor sitt faglige mandat.

2.2 Nærmere om prosessen

Regjeringens prosess med å endre styringen har pågått i flere faser, med bred involvering fra sektorene og organisasjonene. Målet for arbeidet har endret seg underveis i prosessen, fra å skulle oppnå «mer overordnet» styring av lærerutdanningene, til at styringen skal bli «bedre og tydeligere».

Kunnskapsdepartementets arbeid med å finne en mer egnet rammeplanstyring av lærerutdanningene startet i 2022 som oppfølging av tiltak i *Meld. St. 19 (2020–2021) Styring av statlige universiteter og høyskoler*, om at rammeplaner skulle gjøres mer overordnede og mindre detaljerte.

Tiltaket ble fulgt opp i *Meld. St. 19 (2023–2024) Profesjonsnære utdanninger over hele landet* der. Der ble institusjonene oppfordret til å utforske handlingsrommet for å tilpasse utdanningene til ulike studentgrupper og til behovene i barnehage og skole. Meldingen oppfordret til forsøk med kvalifisering av ansatte i skolen som ikke hadde lærerutdanning. Det ble åpnet for forsøk med alternative organiseringer av utdanningen, som for eksempel grunnskolelærerutdanning for trinn 1–10, og det ble oppfordret til videreutdanninger for å utdanne lærere for å undervise på trinn 1–4.

Departementet la opp en prosess i flere faser med vekt på grundig utredning, og forankring i sektorene. Arbeidet har vært fulgt opp i Nasjonalt forum for lærerutdanning og profesjonsutvikling (NFLP). Universitets- og høyskolerådet har fulgt arbeidet tett i sin fagstrategiske enhet for lærerutdanning (UHR-lærerutdanning) og initiert verdifulle diskusjoner i universitets- og høyskolesektoren. Samlet har dette gitt grunnlag for gode innspill til departementets arbeid. Kunnskapsdepartementet har, sammen med råd, utvalg og grupper som har jobbet på oppdrag fra departementet, invitert bredt til innspill og diskusjon. Departementet har vært regelmessig i dialog med Sametinget i alle faser av arbeidet. Alle beslutninger om prosess har vært fattet i dialog med Sametinget.

2.2.1 Fase 1: Forenkling av rammeplanene for lærerutdanningene

Våren 2023 satte Kunnskapsdepartementet ned et hurtigarbeidende rammeplanutvalg som skulle gi anbefalinger til departementet om forenklinger og mindre harmoniseringer på tvers av de elleve rammeplanene for lærerutdanningene. Dette var et svar på et umiddelbart behov meldt inn av universiteter og høyskoler. Mange opplevde at detaljerte strukturelle føringer i rammeplanene var til hinder for kvalitetsarbeidet i utdanningene, og dermed for relevansen for skoler og barnehager. Forslagene fra rammeplanutvalget ble sendt på høring og departementet fastsatte endringer i de elleve rammeplanene for lærerutdanningene 30. juni 2023. Endringene som ble gjort i fase 1 kunne avhjelpe et akutt behov, men det endret ikke måten å styre på.

2.2.2 Fase 2: Ekspertgruppe om styring av lærerutdanningene

Kunnskapsdepartementet nedsatte 26. september 2023 en ekspertgruppe om styring av lærerutdanningene. Ekspertgruppen skulle utrede de samlede styringsvirkemidlene for lærerutdanning og hvordan endringer i rammeplanstyringen kan gi institusjonene mer fleksibilitet og handlingsrom til å utvikle lærerutdanninger av høy kvalitet, til beste for skoler og barnehager og samfunnet som helhet. Ekspertgruppen leverte en delrapport om rammeplaner som styringsvirkemiddel i lærerutdanningene 1. desember 2023, og en sluttrapport med anbefalinger til departementet 20. juni 2024.

I sitt arbeid la ekspertgruppen til grunn at lærerutdanningene skal ha høye, felles kvalitetsstandarder. Styringen av lærerutdanningene skal være overordnet, den skal handle om profesjonsbygging og den skal sikre samfunnets behov.

Ekspertgruppen anbefalte én felles rammeplan for alle lærerutdanningene. Rammeplanen skal løfte fram felles formål, kompetanser, kunnskapsområder og krav til praksis, med underkapitler som ivaretar behovene for lærerutdanning rettet mot barnehage og ulike deler av opplæringsløpet. Gruppen anbefalte videre at rammeplanen viser til nasjonale retningslinjer som et dynamisk, informativt virkemiddel. De foreslo også å institusjonalisere partnerskapssamarbeid med skoleeier/barnehageeier om utforming av utdanningene og felles kunnskapsutvikling mv.

Ekspertgruppen la vekt på at en felles rammeplan kan gi mangfoldet av lærerutdanninger og læreroller et styringsdokument som fremhever viktige fellesverdier og felleskompetanser. Der dagens mange rammeplaner kan bidra til fragmentering som kan hemme kvalitetsutvikling og felles nyskaping, kan en felles rammeplan gi synergieffekter. Derfor kan en felles rammeplan bygge opp under og styrke en felles lærerprofesjon.

2.2.3 Fase 3: Felles rammeplan for lærerutdanningene

I mars 2025 besluttet regjeringen å sette i gang en prosess for å gå fra elleve rammeplaner til to, én rammeplan for lærerutdanningene og én rammeplan for de samiske lærerutdanningene. Det har hele tiden vært et premiss for arbeidet at det samiske innholdet i lærerutdanningene ikke skal svekkes. Departementet har hatt dialog med Sametinget for å vurdere hvilke rammeplanalternativer som best ivaretar samisk lærerutdanning. Det ble blant annet vurdert om bestemmelser om samisk lærerutdanning kunne inngå som et underkapittel i felles rammeplan. Etter Sametingets ønske ble det bestemt at det skulle utarbeides to rammeplaner.

I april 2025 ga Kunnskapsdepartementet Faglig råd for lærerutdanning 2025 (FRLU) i oppdrag å utarbeide forslag til struktur for hoveddel og underkapitler til en felles rammeplan som skal erstatte åtte av dagens rammeplaner for lærerutdanning (deloppdrag 1). Rådet fikk i tilleggsoppdrag å utrede hvordan utdanningsnivå, innholdsbestemmelser og forhold knyttet til praksis (deloppdrag 2) kunne omtales i en felles rammeplan. I deloppdrag 3 skulle FRLU utforme et forslag til innholdet i hoveddelen. Departementet mottok anbefalingene fra rådet i august og oktober 2025. I oktober 2025 fikk åtte arbeidsgrupper i oppdrag å utarbeide forslag til innhold i underkapitlene i felles

rammeplan for lærerutdanningene. Arbeidsgruppene leverte sine anbefalinger i januar 2026.

2. januar 2026 oppnevnte Kunnskapsdepartementet en egen gruppe som skulle utarbeide forslag til en felles rammeplan for de samiske lærerutdanningene. I dag er det tre rammeplaner for de samiske lærerutdanningene, én for barnehagelærerutdanningen og to for grunnskolelærerutdanningene. Rammeplangruppen for samisk lærerutdanning skulle ta utgangspunkt i forslagene til innhold og struktur i fellesdel og underkapitler fra FRLU og arbeidsgruppene. En felles rammeplan for de samiske lærerutdanningene ville dermed inkludere flere typer samiske lærerutdanninger enn i dag. Rammeplangruppen leverte sitt forslag til departementet 1. juni 2026.

Departementet har hatt tett dialog med NFLP og Sametinget om mandat for arbeidsgruppene og gruppenes sammensetning.

Parallelt med rammeplanprosessen inviterte forsknings- og høyere utdanningsministeren 1. april 2025 alle institusjonene til å søke om å gjennomføre forsøk med alternative organiseringer av lærerutdanningene. Forsøkene skal gi mer kunnskap om og erfaring med hvordan profesjonsretting og praksisnærhet kan styrkes innenfor rammene av dagens gradsnivå for de ulike lærerutdanningene. Institusjonene ble oppfordret til tett dialog med kommuner, fylkeskommuner og private skole- og barnehageeiere i dette arbeidet.

Utfordringer i skole og samfunn har gjort at rammeplanprosessen har endret innretning fra mer overordnet styring, til bedre og tydeligere styring.

2.2.4 Fase 4: Arbeid med felles rammeplaner for lærerutdanningene

Kunnskapsdepartementet varslet tidlig at departementet ville foreta en grundig gjennomgang av de mottatte forslagene før utkast til rammeplan for lærerutdanningene skulle sendes på høring. Blant annet har departementet sett behov for å bearbeide forslagene til en tydeligere forskriftsform. Dobbelreguleringer med annet regelverk er fjernet, og gjentakelser innad i forslag til rammeplaner er forsøkt unngått. Det har også vært et mål å tydeliggjøre kjernekompetansene slik at de bedre møter samfunnets behov. FRLU og rammeplangruppenes forslag til felles rammeplan for lærerutdanningene ble presentert og diskutert i møter i NFLP 12. mars og 5. mai. I april 2026 ble partene i Nasjonalt forum for lærerutdanning og profesjonsutvikling (NFLP) invitert til å gi skriftlige innspill til departementets prosess innen 10. juni. Det var åpent for innspill fra alle som ønsket det. 43 instanser uttalte seg.

Regjeringen varslet våren 2026 at felles rammeplan for lærerutdanningene og felles rammeplan for de samiske lærerutdanningene skulle sendes samlet på høring høsten 2026.

2.3 Mål for arbeidet

Målet med de nye rammeplanene er å utdanne lærere som er kvalifisert til å ivareta oppdraget til barnehagen, grunnskolen, videregående opplæring og voksenopplæring, om å danne og utdanne gode samfunnsborgere.

Det betyr at rammeplanene må operasjonalisere prinsippet om å styre mer i det store og mindre i det små og prioritere å ta tak i utfordringer vi ser i barnehagen og skolen i dag. Med dette som ramme vil lærerutdanningsinstitusjonene ha betydelig rom for å utforme og videreutvikle gode lærerutdanninger. Institusjonene må kunne opprette differensierte studiemodeller innenfor kravene i en felles rammeplan, uten å måtte søke departementet om forsøk.

Utdanningene må møte dagens behov for kompetanse i barnehage- og skolesektoren og bidra til å utvikle kvaliteten i barnehage og skole i et samfunn i endring. Nye rammeplaner må tydeliggjøre forventninger til de kompetanser som alle lærere trenger for å ivareta kjerneoppgavene sine. Utdanningsinstitusjonene må ha mulighet til å tenke innovativt om kvalitetsutvikling og til å tilby flere undervisningsfag.

Det er et mål at rammeplanen skal støtte opp under en lærerprofesjon som er tuftet på felles verdier og kunnskapsgrunnlag. Felles rammeplan skal bidra til å styrke profesjonsfellesskapet på tvers av lærerutdanninger rettet mot ulike nivåer i utdanningsløpet fra barnehage til og med videregående skole.

For mange detaljerte og tidstypiske innholdsbestemmelser kan tilsløre forventningene i rammeplanene og gjøre at de fort blir utdatert. Rammeplanene skal gi tydelige føringer, men ikke stå i veien for at studentene kan få et oppdatert studietilbud også dersom kunnskapsutviklingen i feltet går raskt.

Regjeringen er opptatt av relevant praksis og at rammeplanene skal stille krav om tett kopling mellom universiteter og høyskoler og praksisfeltet. Lærerne som uteksamineres, skal ha en felles minstekompetanse og kompetanse tilpasset varierende behov ulike steder i landet.

2.4 Prinsipper som har ligget til grunn for arbeidet

Rammeplanene inngår i et større styringssystem og må ses i sammenheng med andre lover og forskrifter som gjelder enten eksplisitt for lærerutdanning, eller høyere utdanning generelt.

Rammeplanen er hjemlet i universitets- og høyskoleloven (uhl.) og bygger på rammeplan om barnehagens innhold og oppgaver og på læreplanverket for grunnopplæringen. Lærerutdanningsinstitusjonene må forholde seg til regelverket i uhl., forskrifter til uhl., rammeplan for barnehage, læreplanverket og andre relevante regelverk. Departementet har lagt vekt på å unngå dobbeltregulering, slik at krav i andre regelverk ikke er gjentatt i rammeplanene. Dette gjelder for eksempel uh-forskriftens krav til mastergrad.

Det er institusjonenes ansvar å se til at lærerutdanning rettet mot barnehage setter studenten i stand til å etterkomme kravene som rammeplan for barnehagen stiller til en barnehagelærer. Likeledes skal alle lærerutdanninger rettet mot grunnskole, videregående opplæring og voksenopplæring sette studentene i stand til å undervise etter læreplanene for relevant nivå.

Lærerutdanningsinstitusjonene har også et ansvar for å utforme utdanningene slik at de nyutdannede lærerne kvalifiserer for ansettelse etter gjeldende lovverk.

Skolen er gjenstand for stor politisk oppmerksomhet, og mange forventninger. Faglig utvikling tar tid, og i arbeidet med rammeplaner har mange institusjonene etterspurt ro til å videreutvikle kvaliteten i lærerutdanningene. NOKUTs evaluering av lærerutdanningene anbefalte også å ikke sette i gang med nye endringer og reformer av utdanningene på nåværende tidspunkt, men å la dem få tid og mulighet til å utvikle seg videre.

Forslagene til rammeplaner inneholder noen nye strukturelle grep og nye føringer. Departementet har vurdert hensynet om å unngå å pålegge endringer i strukturen i utdanningene opp mot behovet for å ta tak i alvorlige utfordringer i skolen.

I dagens rammeplaner for lærerutdanningene står det at utdanningene skal kvalifisere studentene til å ivareta opplæring om samiske forhold, herunder kjennskap til den statusen urfolk har internasjonalt, og samiske elevers rett til opplæring i tråd med opplæringsloven og gjeldende læreplanverk. Departementet har lagt vekt på at omtalen av det samiske innholdet ikke skal svekkes i nye rammeplaner.

3 Dagens regler

3.1 Dagens rammeplaner

I dag er lærerutdanningene styrt gjennom 11 rammeplaner, hvorav tre er for samiske lærerutdanninger. Alle er fastsatt som forskrifter. Dagens rammeplaner er mindre omfattende enn rammeplanene på 90-tallet og tidlig 2000-tall, da innholdet i alle fag i utdanningene var nedfelt i rammeplanen. Den gangen var bare en liten del av rammeplanen forskriftsfestet. I dag er hele rammeplanen forskrift, og forskriftene er derfor mer omfattende enn tidligere. Det er i dag også rammeplaner for masterutdanninger som tidligere ikke var rammeplanstyrt.

Utdanningene:

Barnehagelærerutdanning/samisk barnehagelærerutdanning er treårige bachelorutdanninger med minst 100 dager praksis. De er organisert i tverrfaglige kunnskapsområder som skal være samstemt med rammeplan for barnehagens innhold. I studiet inngår det en bacheloroppgave på 15 studiepoeng inkl. metode og en fordypningsenhet på 30 studiepoeng. Pedagogikkfaget skal binde utdanningen sammen.

Grunnskolelærerutdanning/samisk grunnskolelærerutdanning for trinn 1–7 og trinn 5–10 er femårige integrerte masterutdanninger med minst 110 dager praksis, 60 studiepoeng i pedagogikk og elevkunnskap og en profesjonsrettet FoU-oppgave. Fagdidaktikk er integrert i fag som er undervisningsfag i skolen. Utdanningene omfatter henholdsvis 3–4 og 2–3 undervisningsfag. I 1–7-utdanningen er det obligatorisk med 30 studiepoeng i hvert av fagene norsk og matematikk, og ev. og samisk. 1–7-utdanningen skal særlig legge vekt på begynneropplæring, og studentene kan velge begynneropplæring som masterfag. Masteroppgaven er på minst 30 studiepoeng.

Lærerutdanning i praktiske og estetiske fag for trinn 1–13 er en femårig integrert masterutdanning med minst 130 dager praksis, 60 studiepoeng profesjonsfag og en profesjonsrettet FoU-oppgave. Fagdidaktikk er integrert i fag som er undervisningsfag i skolen. Det er ingen obligatoriske fag, men masterfaget skal være et praktisk eller estetisk fag rettet mot trinn 1–13. Utdanningen omfatter 2–3 undervisningsfag. Fag 2 er et undervisningsfag og fag 3 kan være et undervisningsfag eller spesialpedagogikk. Masteroppgaven er på 30–60 studiepoeng.

Lektorutdanning for trinn 8–13 er en femårig integrert masterutdanning med minst 100 dager praksis og 60 studiepoeng profesjonsfag som omfatter 30 studiepoeng fagdidaktikk og 30 studiepoeng pedagogikk. Ut over det er det ingen obligatoriske fag. Utdanningen omfatter to undervisningsfag. Masteroppgaven er på minst 30 studiepoeng.

Praktisk-pedagogisk utdanning er et ettårig fulltidsstudium med minst 60 dager praksis, 30 studiepoeng pedagogikk og 30 studiepoeng fagdidaktikk. Utdanningen bygger på mastergrad og undervisningsfag. Institusjoner som tilbyr en integrert master i praktisk-pedagogisk utdanning, kan ta opp søkere med bachelorgrad. Det er varig unntak fra opptakskrav om mastergrad for de som har bachelor i utøvende og skapende kunstfag og for de som har en bachelor i tegnspråk og tolkning. For de som har en bachelorgrad i praktiske og estetiske fag, eller de som har minst to års relevant arbeidserfaring fra grunnskolen eller den videregående skolen, er det midlertidig unntak fra opptakskrav om mastergrad til og med våren 2030.

Yrkesfaglærerutdanning er en treårig bachelorutdanning med minst 130 dager praksis, hvorav 70 dager er yrkespedagogisk praksis i skoler og 60 dager er yrkespedagogisk praksis knyttet til arbeidslivet. I utdanningen inngår 60 studiepoeng profesjonsfag som omfatter 30 studiepoeng yrkesdidaktikk og 30 studiepoeng pedagogikk, og en fordypningsenhet på 30 studiepoeng med en obligatorisk bacheloroppgave.

Praktisk-pedagogisk utdanning for yrkesfag for trinn 8–13 er et ettårig fulltidsstudium med minst 60 dager praksis, 30 studiepoeng pedagogikk og 30 studiepoeng yrkesdidaktikk. Utdanningen bygger på relevant bachelorgrad og yrkespraksis, eller fag-/svennebrev/treårig yrkesutdanning, to års høyere yrkesteoretisk utdanning og fire års yrkespraksis. Kandidatene skal utføre et tverrfaglig utviklingsprosjekt.

4 Departementets vurderinger og forslag

4.1 Hovedinnholdet i forslaget oppsummert

Forslaget består av en felles rammeplan for lærerutdanningene, og en felles rammeplan for de samiske lærerutdanningene. Felles rammeplaner for lærerutdanningene definerer hva lærerutdanning er og skal styrke lærerprofesjonen. Krav til utforming av lærerutdanning (§ 2-2) og felles kjernekompetanser (§ 2-3) skal tydeliggjøre sammenhengen mellom utdanninger rettet mot ulike deler av utdanningsløpet.

Rammeplanene er basert på et såkalt byggeklossprinsipp, se forslaget til § 1-3 i forskriften. Dette innebærer at institusjonene utformer studieplaner basert på fellesdelen

og underkapitler relevant for de delene av utdanningsløpet som lærerutdanningene er rettet mot.

Sammenliknet med dagens rammeplaner er bestemmelsene i hovedsak mindre detaljerte, men inneholder også nye, viktige føringer og nye krav til innhold. Så langt som mulig er det unngått unødvendige reguleringer og gjentakelser som kan tilsløre absolutte krav. Forslagene skal gi tydeligere rammer for innholdskrav og hvem som har ansvaret for gjennomføring, men i minst mulig grad fortolke fagbegreper.

Forslaget adresserer kjente kvalitetsutfordringer i skole, barnehage og lærerutdanning. Visse føringer om endringer følger av nye regelverk og kjennskap til nye utfordringer i sektoren, og dette har i ulik grad betydning for institusjonenes arbeid. For å svare på kompetanseutfordringer er det lagt inn noen konkrete krav som påvirker strukturen for lærerutdanningene, særlig for de lavere trinnene. Regjeringen har sett behov for å tydeliggjøre forventninger om at lærerutdanningene må ivareta fagkombinasjoner og antall fag som svarer på sektorens samlede kompetansebehov.

Regjeringen foreslår at alle som uteksamineres fra en lærerutdanning skal ha kompetanse om hvordan fremme språk-, lese-, skrive- og regneferdigheter og om ledelse av lek og læringsaktiviteter. Forslagene tydeliggjør også krav om mer praksisnære utdanninger og krav til studentenes innsats og prestasjoner.

De to forslagene til rammeplaner som sendes på høring, har kapitler som er felles for all lærerutdanning, og utdanningsspesifikke kapitler. Kapittel 1 inneholder generelle, innledende bestemmelser. § 1-3 omtaler hvilke kapitler i forskriften som studietilbudene skal bygge på. Kapittel 2 (fellesdelen) angir felles bestemmelser om krav til institusjonene, felles kjernekompetanser og nivå og innhold i alle typer lærerutdanninger rettet mot barnehage og skole. Kapitlene 3, 4, 5, 6, 7 og 8 angir kompetanser og innhold som er spesifikt for utdanning rettet mot de ulike nivåene i utdanningssystemet fra barnehage til videregående opplæring. Kapittel 9 er avsluttende bestemmelser som gjelder nasjonale retningslinjer og studieplan og oppheving av gjeldende forskrifter.

Forslag til rammeplaner regulerer ikke strukturen i utdanningene på samme måte som dagens rammeplaner gjør, med hensyn til progresjon og fordypning. Dette åpner blant annet for flere undervisningsfag i lærerutdanning rettet mot grunnskolen enn det som er mulig i dag. For å sikre et minsteantall fag, er det foreslått at alle studenter som tar lærerutdanning for trinn 1–4 skal ha minst tre undervisningsfag. For lærerutdanning rettet mot disse trinnene er det foreslått et nytt krav om minst 15 studiepoeng i et praktisk eller estetisk fag, og minst 10 studiepoeng i spesialpedagogikk. Disse kravene vil også gjelde i utdanning som bygger på en kombinasjon der trinn 1–4 inngår, for eksempel trinn 1–7 eller 1–10. Se nærmere omtale i kapittel 4.2.1.

Det åpnes for at institusjonene etter egen vurdering kan ta opp studenter med ulik relevant bakgrunn fra høyere utdanning og yrkesliv til en tilpasset, praktisk-pedagogisk utdanning som bygger på tidligere utdanning, og som gir mastergrad. Regjeringen legger nå til rette for at universiteter og høyskoler kan lage nye modeller innenfor rammene av de nye forskriftene.

Det foreslås at institusjonenes ansvar for partnerskapssamarbeidet forskriftsfestes i rammeplanen.

Rammeplanene omtaler språk, kultur og rettigheter til urfolk og nasjonale minoriteter under formålsparagrafen og under felles kjernekompetanser. Dette er sterke føringer som skal sikre at alle lærere får kompetanse om dette.

4.2 Merknader til forslag til forskrift om rammeplan for lærerutdanningene

4.2.1 Kapittel 1 Generelle bestemmelser

Kapittelet rendyrker virkeområde (§ 1-1) og formål (§ 1-2) for forskriften. Formålet med utdanningene omtales i § 2-1. I dagens rammeplaner er disse omtalt i samme bestemmelse. Paragraf 1-3 beskriver hvordan forskriften rammer inn utdanninger rettet mot ulike deler av utdanningsløpet fra barnehage til videregående skole på en ny måte.

4.2.1.1 § 1-3 Rammer for de ulike lærerutdanningene

Byggekløssprinsippet

Paragraf 1-3 er viktig for forståelsen av «byggekløssprinsippet», og hvordan institusjonene skal bruke rammeplanen i utarbeidelse av studieplaner. Dette er nytt i forslagene til rammeplaner og gir mulighet for å tenke annerledes om innretningen av lærerutdanningsløpene.

Dagens rammeplaner har et navn som slår fast hvilke nivåer i utdanningsløpet en utdanning rettes mot, se omtalen i kapittel 3-1 ovenfor. Unntaket er praktisk-pedagogisk utdanning, som normalt utdanner lærere til trinn 5–13, uten at dette er nedfelt i rammeplanen.

Forslaget til felles rammeplan er basert på at institusjonene utformer studieprogram som bygger på fellesdelen (kapittel 2) og ett eller flere av de såkalte underkapitlene 3–8. Underkapitlene omtaler spesifikke krav til lærerutdanning rettet mot bestemte deler av utdanningsløpet fra og med barnehage til og med videregående opplæring. Utvalget av underkapitler er avgjørende for hvilken del av utdanningsløpet utdanningen er rettet mot. Fellesdel og underkapitler utgjør dermed såkalte byggekløsser i institusjonenes arbeid med å designe studieprogram.

Byggekløssprinsippet innebærer at en utdanning som er bygget på flere underkapitler med ulike krav, skal ivareta det høyeste kravet hvis ikke annet er presisert. Kravet om obligatorisk norsk og matematikk finnes i underkapittel 1–4, men ikke i underkapittel 5–7. Norsk og matematikk er likevel obligatorisk i utdanninger som kombinerer disse underkapitlene, det vil si utdanninger som retter seg mot trinn 1–7. Dette samsvarer med krav i dagens rammeplan.

Spørsmål til høringsinstansene:

- Kommer det tydelig frem av forslaget til § 1-3 hvilke rammer som vil gjelde for lærerutdanningsinstitusjonenes organisering av studietilbudene sine, og for utarbeiding av studieplaner

Navn på utdanningene

Forslag til rammeplaner slår ikke fast navnet på utdanningene. Institusjonene har etter forskrift til universitets- og høyskoleloven (uh-forskriften) § 1-11 plikt til å gi studietilbudene et dekkende navn. Departementet mener at navnet må reflektere hvilket nivå lærerutdanningen er rettet mot. For å unngå et mangfold som det er vanskelig å orientere seg i, oppfordres institusjonene til å samle seg om måter å navngi utdanninger med samme innretning. Det er institusjonenes ansvar å tydeliggjøre overfor søkere, studenter og arbeidsliv hvilken kompetanse kandidatene får.

4.2.2 Kapittel 2 Fellesdel

Kapittelet omtaler formålet med lærerutdanningene i et samfunnsperspektiv, krav til institusjonene som skal tilby lærerutdanning, kjernekompetanser som er felles for alle lærere, krav til innhold og nivå i utdanningene, fritaksbestemmelser, krav til partnerskap mv.

4.2.2.1 Om § 2-1 Formål med lærerutdanningene

Første ledd viser til at rammeplanene bygger på rammeplan om barnehagens innhold og oppgaver og læreplanverket for grunnopplæringen, der også verdigrunnlaget for lærerprofesjonen kommer til uttrykk. Bestemmelser i disse forskriftene, og lovene de er hjemlet i, er førende for lærerutdanningene uten at de gjentas i rammeplanene. Dette er ikke nytt, og departementet legger til grunn at institusjonene er kjent med og bruker regelverket som rammeplanene for lærerutdanning bygger på.

Bestemmelsen om at utdanningene skal kjennetegnes av både læring og danning, setter standard for all lærerutdanning, uten at dette må gjentas flere steder i rammeplanen. På samme måte skal bestemmelser som gjelder kunnskap om samiske forhold, urfolk og nasjonale minoriteter reflekteres i utdanningene som helhet.

4.2.2.2 Om § 2-2 Utforming av lærerutdanningene

I forslagene til rammeplaner introduseres begrep som ikke tidligere har vært benyttet i rammeplaner for lærerutdanninger. Faglig råd for lærerutdanning 2025 (FRLU) foreslo seks grunnleggende forutsetninger for lærerutdanningene, det vil si prinsipper eller bærebjelker som skal svare på utfordringer som utdanningene har stått i over tid. I høringsutkastet er dette omformulert til krav som institusjonene må ivareta i utforming av lærerutdanningene.

Utdanningene må utvikles med blikk for studentenes progresjon og utvikling. Dette innebærer at institusjonene stiller faglige krav til studentene slik at de øker innsatsen og bruker mer tid på studiene (§ 2-2 bokstav a).

I likhet med annen høyere utdanning er lærerutdanningene basert på oppdatert og relevant forskning og erfaringsbasert kunnskap. Dette krever at lærerutdanningsmiljøene kontinuerlig samarbeider om å utvikle profesjonens kunnskapsbase (§ 2-2 bokstav b).

Utdanningene må integrere fag, teori og praksis i undervisning, veiledning og vurdering. Dette er i tråd med den tradisjonen som grunnskolelærerutdanningene springer ut av, og er kjent fra dagens rammeplaner for disse utdanningene. For lektorutdanning og praktisk-pedagogisk utdanning kan det være utfordrende å få til en god integrering fordi utdanningene er organisert på en annen måte enn grunnskolelærerutdanningene. Departementet mener at integrering av kunnskapsformer er en forutsetning for helhet, både i utdanningen og i lærerens kompetanse, og bør kjennetegne all lærerutdanning (§ 2-2 bokstav c).

Regjeringen har en ambisjon om at det utdannes lærere som har kompetanse i flere fag. I høringsutkastet er det et krav om at universiteter og høyskoler skal utforme lærerutdanninger som ivaretar fagkombinasjoner og antall fag i utdanningstilbudene som så langt som mulig svarer på sektorens samlede kompetansebehov (§ 2-2 bokstav d). Dagens rammeplaner begrenser antallet undervisningsfag i lærerutdanningene. Ved å fjerne detaljerte reguleringer av utdanningens struktur, omfang på masterfaget mv. åpner forslaget for at kandidatene kan komme ut med flere fag enn i dag. Dette vil særlig være relevant for lærerutdanning rettet mot grunnskolen. Institusjonene må utforske behov og potensial i samarbeid med praksisfeltet, og opp mot regelverket for ansettelse. Samtidig må uh-forskriftens krav om at masterutdanningen skal gi direkte opptak til doktorgradsutdanning være ivare tatt.

Forslaget viderefører krav i dagens grunnskolelærerutdanninger og barnehagelærerutdanning om profesjonsfaglige kommunikasjonsferdigheter i norsk, muntlig og skriftlig, på bokmål og nynorsk (§ 2-2 bokstav e). For utdanninger rettet mot yrkesfag og studieforbereende utdanningsprogram i videregående opplæring, er dette nytt. I forslag om rammeplan for de samiske lærerutdanningene er det krav om samisk i tillegg til norsk. I dagens rammeplaner for samiske grunnskolelærerutdanninger er det ikke et eksplisitt krav om ferdigheter i begge skriftspråk. Av hensyn til likeverd og mulighet for ansettelse over hele landet, er kravet om profesjonsfaglig kompetanse i både bokmål og nynorsk foreslått inn i begge rammeplanene.

Rammeplanen styrker kravene om å støtte barn og elevers språkferdigheter. Dette krever høy bevissthet i utdanningene om hvordan studentene forberedes på å bruke språket i yrkessammenheng. Studentenes språkkompetanse handler her om hvordan man bruker språket i profesjonell sammenheng, og universiteter og høyskoler har ikke ansvar for studentenes språkopplæring. Det kan synes vanskelig å ivareta krav som dette innenfor rammen av for eksempel en praktisk-pedagogisk utdanning. Institusjonene oppfordres til å vurdere hvordan kravet kan knyttes til undervisning og vurdering på en måte som er håndterbar.

Regjeringen vil at det utformes lærerutdanninger som utvikler bevissthet og kunnskaper om demokrati og medborgerskap. Dette handler både om studentenes egen dannelse til

lærerrollen og deres forutsetninger for å formidle slike verdier i rollen som lærer (§ 2-2 bokstav f).

Regjeringen vil at universiteter og høyskoler utdanner lærere er godt forberedt på både å gi opplæring i sikkerhet og beredskap og å kunne håndtere hendelser som kan ramme barnehager eller skoler. (§ 2-2 bokstav g). Dette har ikke vært omtalt i rammeplaner for lærerutdanningene tidligere.

4.2.2.3 Om § 2-3 Felles kjernekompetanser

Felles kjernekompetanser i § 2-3 er faglige kompetanser som alle lærere må ha, og som anerkjenner at det finnes flere lærerroller. I tillegg til de felles kjernekompetansene må institusjonene ivareta nivåspesifikke kjernekompetanser som er nedfelt i underkapitlene. Kompetansebeskrivelsene varierer mellom underkapitlene rettet mot barn og elever på forskjellige utdanningsnivåer. For eksempel er kompetanse i lek hos barnehagelærere annerledes enn hos lærere på trinn 1–4. Ledelsesoppgavene og ansvaret i barnehagen skiller seg fra det som forventes i skolen, og kompetansebeskrivelsene som gjelder ledelse må gjenspeile disse forskjellene.

Kjernekompetanser er en ny sjanger i rammeplaner for lærerutdanningene. I dag regulerer rammeplanene innholdet i utdanningene gjennom læringsutbyttebeskrivelser, i tråd med nivåene i nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk. Med læringsutbyttebeskrivelser både i rammeplaner, nasjonale retningslinjer og lokale studieplaner har det vært en fare for at beskrivelsene reproduseres gjennom nivåene, noe som kan ha stått i veien for nyskaping og faglig utvikling ved institusjonene. Departementet foreslår at læringsutbyttebeskrivelser tas ut fra rammeplanene for lærerutdanning.

Beskrivelsene av felles kjernekompetanser omfatter generelle kompetansemål og helhetlige målformuleringer. Disse er ment å gi et overordnet bilde av sammenhengen mellom ulike kunnskaper og den praktiske yrkesutøvelsen. Institusjonene må sørge for at studietilbudene møter krav til læringsutbytte i uh-forskriften § 1-11.

Departementet er opptatt av at kjernekompetanser skal gi tydeligere styring av lærerutdanningene. Kjernekompetansene er ikke fagspesifikke, men skal være anvendelige på tvers av fagområder og situasjoner i yrket. De skal gi mer handlingsrom til innovasjon, til å tilpasse seg nye krav og forventninger og til å tilpasse utdanningene til lokale behov. Dette kan gi mer relevante og tilpassede utdanningsløp.

Flere av temaene som kjernekompetansene handler om finnes også i dagens læringsutbyttebeskrivelser. I forslaget er de løftet frem i en mer konsentrert form. Departementet har lagt seg på en mer overordnet omtale av kjernekompetansene enn det som lå i forslaget fra rammeplangruppene. Å utdype kjernekompetansene og eventuelt definere begrepene overlates til arbeidet i fagmiljøene, som bedre kan sikre at begrepsinnholdet er i tråd med kunnskapsutviklingen. Se omtale av forslaget til § 9-1 Nasjonale retningslinjer og studieplan.

Kjernekompetansene skal være selvforklarende, men departementet har valgt å kommentere noen av dem nærmere her.

Lese-, skrive- og regneferdighetene blant elevene er for dårlige, og kompetanse om hvordan fremme språk-, lese-, skrive- og regneopplæring må kjennetegne lærerutdanning rettet mot hele grunnskolen. Kompetansen må være tilpasset elevenes ulike forutsetninger og nivå. Barnehagelærere trenger kompetanse for å kunne stimulere barnas tidlige språk-, tekst- og matematikkglede gjennom lek og hverdagsaktiviteter. Denne kompetansen er omtalt både i felles kjernekompetanser § 2-3 bokstav a (bokstav c i rammeplan for de samiske lærerutdanningene) og i kjernekompetanser for lærerutdanning rettet mot grunnskolen, se forslagene i §§ 4-1, 5-1 og 6-1. Paragraf § 4-1 legger særlig vekt på begynneropplæring.

Kompetanse i å legge til rette for praktiske og varierte arbeidsformer og aktiviteter og praktisk og variert undervisning er viktig for å styrke konsentrasjonen og motivasjonen til barn og elever. Dette er omtalt både i felles kjernekompetanser under § 2-3 bokstav b (bokstav d i rammeplan for de samiske lærerutdanningene) og i kjernekompetanser for lærerutdanning rettet mot barnehage og grunnskole, se §§ 3-2, 4-1, 5-1 og 6-1.

Alle lærere må ha innsikt i relevante spesialpedagogiske temaer for å kunne identifisere utfordringer, involvere rett instans og tilpasse opplæringen. Dette er omtalt i § 2-3 bokstav c (bokstav e i rammeplan for de samiske lærerutdanningene). Det er her snakk om en minstekompetanse og betyr ikke at alle lærerutdanninger skal gi formell kompetanse i spesialpedagogikk. For lærerutdanning rettet mot lavere trinn er det foreslått et emne i spesialpedagogikk, § 4-2.

Kompetanse om demokratiforståelse, omtalt i § 2-2, og om hvordan barn og elever kan oppleve gruppetilhørighet og se seg som medborgere i et demokratisk fellesskap, er grunnleggende for alle lærere. Dette forutsetter kompetent ledelse av både lek og læringsprosesser, som er avgjørende for kvalitet i barnehage og skole. Kompetanse om ledelse er tydeliggjort både som en felles kjernekompetanse i § 2-3 bokstav d (bokstav f i rammeplan for de samiske lærerutdanningene), og i kjernekompetanser for de ulike nivåene i utdanningsløpet, §§ 3-2, 4-1, 5-1, 6-1, 7-1, 8-1.

Overordnet del av læreplanverket slår fast at opplæringen skal gi kunnskap om nasjonale minoriteter. I rammeplanen for barnehagen står det at barnehagen bidra til at barna får kjennskap til nasjonale minoriteter. Derfor er kunnskap om nasjonale minoriteters språk, kultur og samfunn et eget strekpunkt i felles kjernekompetanse i § 2-3 bokstav f (bokstav h i rammeplan for de samiske lærerutdanningene). I tråd med internasjonale forpliktelser har disse folkegruppene status som nasjonale minoriteter: jøder, kvener/norskfinner, skogfinner, rom og romanifolket/tatere.

Spørsmål til høringsinstansene:

- Er de foreslåtte kjernekompetansene på rett nivå? Er det noe vesentlig som er utelatt?

4.2.2.4 Om § 2-4 Nivå på lærerutdanningene

Kravene til nivå på lærerutdanningene er foreslått regulert i § 2-4. Det er bred enighet om at en integrert masterutdanning fortsatt skal være hovedmodell for lærerutdanning rettet

mot grunnskolen og videregående skole, og det foreslås ingen endringer i utdanningsnivået.

Utdanning rettet mot barnehage, den praktiske og yrkesrettede opplæringen i grunnskolen eller yrkesfaglige utdanningsprogram er minimum fullført bachelorgrad, som i dag. Institusjonene kan tilby utdanning på masternivå også for disse.

De generelle kravene til bachelor- og mastergrader er fastsatt i universitets- og høyskoleforskriften kapittel 2.

4.2.2.5 Om § 2-5 Særlige regler for lærerutdanninger som bygger på annen utdanning

Lærerutdanning som bygger på annen utdanning er foreslått regulert i § 2-5.

Lærerutdanninger rettet mot trinn 1–4, 5–7, 8–10 og studieforberedende utdanningsprogram og fellesfag i videregående opplæring kan bygge på tidligere utdanning.

Kandidaten skal oppnå mastergrad senest ved fullført lærerutdanning. Bestemmelsen legger til rette for at institusjoner som ønsker det, kan tilby praktisk-pedagogisk utdanning som i dag.

Dagens forskrift om rammeplan for praktisk-pedagogisk utdanning har et hovedkrav om mastergrad for opptak, men med en rekke unntaksbestemmelser som åpner for å ta opp studenter med bachelorgrad på gitte vilkår. Departementet foreslår å ikke videreføre dagens krav om at en student må ha mastergrad *før* opptak til slike utdanningsløp, men foreslår at kandidatene må oppnå mastergrad ved fullført studium, altså samme sluttkompetanse som lærerutdanning etter § 2-4. Kandidatene blir først lærere etter fullført masterutdanning.

Det foreslås ikke detaljerte føringer om struktur for en praktisk-pedagogisk utdanning. «Byggeklossprinsippet» gjelder også for slik utdanning, og de samme kvalitetskravene gjelder for kandidater som uteksamineres fra lærerutdanning som bygger på annen utdanning, som fra annen lærerutdanning.

Departementet ønsker med dette forslaget også å åpne for at vi kan nå søkere med erfaring og kompetanse som er relevant for skolen, men som ellers ikke ville tatt en lærerutdanning. Det er opp til institusjonene selv å vurdere om de har mulighet for å tilby den utdanningen som en søker eller en gruppe søkere trenger for å bli uteksaminert som lærer. En rekke institusjoner har allerede erfaring med et tilpasset løp for studenter som har fullført deler av en lærerutdanning, men som ikke kan sluses inn i ett av de integrerte programmene. Det er også satt i gang praktisk-pedagogiske utdanningstilbud som gir mastergrad. Forslag til rammeplaner åpner for at denne muligheten videreføres og videreutvikles.

En lærerutdanning etter forslaget til § 2-5 skal samlet sett gi kandidatene utdanning på samme nivå som annen lærerutdanning. Utdanninger rettet mot henholdsvis barnehage, yrkesfaglige utdanningsprogram og den praktiske og yrkesrettede opplæringen i grunnskolen, er på bachelornivå, jf. § 2-4. Det er et unntak for praktisk-pedagogisk utdanning rettet mot yrkesfag, der det ikke foreslås krav om bachelorgrad.

For studenter med bachelorgrad i utøvende og skapende kunstfag er det i dag ikke krav om oppnådd mastergrad for å tas opp til, eller uteksamineres fra, praktisk-pedagogisk utdanning (PPU). Dette unntaket videreføres. Tidligere har rammeplan for praktisk-pedagogisk utdanning avgrenset bachelorutdanninger i utøvende og skapende kunstfag til utdanninger i finansieringskategori A og B. Dette er høyere utdanning som kvalifiserer til yrkesutøvelse som kunstner. Etter endring i finansieringssystemet ønsker departementet innspill fra høringsinstansene om det er behov for å avgrense dem på en annen måte.

Midlertidige unntak for søkere med bachelor innen de fire praktiske og estetiske fagene og ev. drama og teaterfag, og søkere med bachelorgrad og yrkespraksis, avvikles etter gjeldende rammeplan i 2030. Det foreslås i overgangsbestemmelsene i høringsforslaget at institusjonene kan velge å tilby lærerutdanninger etter tidligere rammeplaner til og med opptak høsten 2030. De nevnte unntaksbestemmelsene er da ivaretatt der, og trenger ikke å tas inn i ny rammeplan.

I dag er det i rammeplan for PPU § 6 første ledd et unntak fra krav om mastergrad for opptak til PPU for studenter med bachelor i tegnspråk og tolkning. Dette unntaket foreslås ikke videreført.

Bestemmelsen som er foreslått i § 2-5 omfatter alle nivåer i grunnopplæringen. Hittil har PPU i hovedsak kvalifisert for undervisning i videregående skole og ned til femte trinn i grunnskolen. Departementet mener at byggeklossprinsippet gjør det mulig å bygge på tidligere utdanning til lærerutdanning rettet mot trinn 1–4 hvis kravene i kapittel 4, inkludert kompetanse om begynneropplæring, er dekket, og det er i samsvar med tilsettingsregelverket. En påbygging rettet mot de laveste klassetrinnene kan være særlig relevant for søkere som har lærerutdanning rettet mot høyere trinn, eller søkere som har relevant arbeidserfaring og fagutdanning, men ikke undervisningskompetanse.

Universitets- og høyskoleloven regulerer faglig godkjenning på grunnlag av dokumentert realkompetanse. Realkompetanse er derfor ikke regulert i rammeplanen.

Spørsmål til høringsinstansene:

- Går det tydelig frem av helheten i forslaget hvilke krav og hvilket handlingsrom institusjonene gis for å tilpasse lærerutdanning til en bredere målgruppe?
- Bachelorgrad i utøvende og skapende kunstfag var tidligere avgrenset gjennom tilknytning til finansieringskategori A og B. Finansieringssystemet er nå endret. Har instansene noe syn på om det er behov for en nærmere avgrensing her, og eventuelt hvordan?
- Ser instansene noen uheldige konsekvenser av å kreve at studenter som tar praktisk-pedagogisk utdanning på grunnlag av bachelor i tegnspråk og tolkning må ha mastergrad?

4.2.2.6 Om § 2-6 Særlige bestemmelser om utdanningenes innhold

Forslagene som sendes på høring har mindre detaljerte krav til strukturen på studieprogrammene enn i dag. Dette skal gi institusjonene mulighet til å tenke innovativt

om kvalitetsutvikling, organisering av praksis, flere undervisningsfag og arbeidet med bachelor- og masteroppgaver.

I kapittel 2 og i kapitlene 3 til 8 foreslår departementet minstekrav til pedagogikk, fagdidaktikk og praksis, både det som gjelder for alle lærerutdanninger, og de nivåspesifikke kravene.

Begrepet profesjonsrettet pedagogikk i § 2-6 første ledd, er kjent fra masterfordypning i dagens rammeplaner for grunnskolelærerutdanninger, og favner videre enn pedagogikk og elevkunnskap, som inngår med 60 studiepoeng i grunnskolelærerutdanningene i dag. Begrepet er ment å dekke alle nivåer beskrevet i rammeplanen, og markerer en profesjonsrettet profil til forskjell fra disiplinlig pedagogikk.

Mindre detaljerte føringer om struktur kan gi et større mangfold i design av studietilbud. Dette kan gå utover tilrettelegging for nasjonal studentmobilitet mellom institusjoner. Slik mobilitet er ikke nødvendigvis en rettighet for studenten eller et mål for utdanningen, men et gode for studenter som av ulike grunner må flytte på seg i studietiden. Det kan også være nødvendig av hensyn til fagvalg.

Ifølge uh-forskriften § 1-11 skal studietilbudet ha ordninger for internasjonal studentutveksling. Videre skal institusjonene sørge for korrekt informasjon om studietilbudet, om studiets innhold, oppbygging, progresjon og om muligheter for studentutveksling.

Departementet ønsker ikke en nasjonal regulering av strukturen i studietilbudene for å legge til rette for mobilitet. Institusjonene oppfordres til å samarbeide om hvordan dette kan løses på en god måte.

Omfang og innretning på bachelor- og masteroppgaver

I forslaget til § 2-6 andre ledd er det krav om praksisnære oppgaver i både bachelor- og masterutdanninger, men omfanget av oppgavene er ikke regulert her. Omfanget av bacheloroppgaver er ikke regulert i lov eller sentrale forskrifter, og det er derfor opp til institusjonen å bestemme det. Omfanget av masteroppgave i en integrert masterutdanning er i uh-forskriften § 2-8 fastsatt til minimum 20 studiepoeng. For andre typer mastergrader gjelder andre krav. Forslaget til rammeplan § 2-5 åpner for flere typer mastergrader, og dermed vil krav til minsteomfang på masteroppgaven kunne variere. Forslagene gir rom for masteroppgave på 30 studiepoeng som i dag, men departementet vil ikke stille strengere minstekrav til masteroppgaven enn det generelle kravet i uh-forskriften. Forslagene regulerer heller ikke omfanget av masterfaget i utdanningene, slik dagens rammeplaner gjør. Hvis institusjonene velger å redusere omfanget av masterfaget (inkludert masteroppgave) sammenliknet med dagens utdanninger, kan det gi åpning for flere undervisningsfag.

Innretningen på masteroppgavene er omtalt ulikt i dagens rammeplaner. En masteroppgave i grunnskolelærerutdanning og i lærerutdanning i praktiske og estetiske fag skal ifølge rammeplanene være profesjonsrettet og praksisorientert. En masteroppgave i lektorutdanningen skal ifølge rammeplanen være profesjonsrelevant.

Uh-forskriften fastsetter at masteroppgaven skal være et selvstendig arbeid som skal vise forståelse, refleksjon og modning. I en lærerutdanning skal masteroppgaven i tillegg

bygge opp under det overordnede målet om relevans for lærerprofesjonen og nær tilknytning til arbeidet i skolen, slik det er omtalt i forslagene til rammeplaner, § 2-1 Formål.

Departementet foreslår et krav om at bachelor- og masteroppgavene i lærerutdanningene skal være praksisnære. Dette er i tråd med formålsparagrafen og rommer en forventning om at oppgavene skal ta utgangspunkt i reelle og aktuelle problemstillinger fra praksisfeltet. I utdanninger hvor praksisnærhet ikke er en eksplisitt føring i dag, kan dette oppfattes som et nytt og sterkere krav. Institusjonene og praksisfeltet må samarbeide om å utvikle en kultur for at arbeidene med bachelor- og masteroppgavene skal bidra til å forberede studentene til yrkeslivet.

4.2.2.7 Om § 2-7 Fritak

Bestemmelsen viderefører bestemmelser i dagens rammeplaner. I tillegg foreslår departementet at fritak for vurdering i ett av de norske skriftspråkene utvides til å gjelde de som har norsk som andrespråk som undervisningsfag og de som har søkt opptak på grunnlag av utenlandsk utdanning.

I rammeplan for de samiske lærerutdanningene foreslås det å videreføre et fritak fra norsk for de som tar hjemlandets hovedspråk som en del av utdanningen. Se nærmere omtale under kapittel 4.3.4.

4.2.2.8 Om § 2-8 Praksis i lærerutdanning

Departementet foreslår at minstekrav til antall praksisdager videreføres omtrent som dag. Antallet praksisdager varierer mellom utdanningene. Det er foreslått å regulere i underkapitlene at det skal være mellom 100 og 110 dager praksis i de femårige integrerte lærerutdanningene, avhengig av hvilke underkapitler som kombineres. I § 2-5 er det foreslått at lærerutdanning som bygger på annen utdanning skal ha minst 60 dager praksis, noe som tilsvarende kravet i dagens PPU. Departementet presiserer at antallet praksisdager i rammeplanen er minstekrav. Utdanning som bygger på annen utdanning kan være av ulikt omfang. Institusjonene må vurdere om minsteantallet praksisdager er tilstrekkelig, og gjøre nødvendige tilpasninger.

I forslag til rammeplaner står det at praksis skal være tilpasset den delen av utdanningsløpet som lærerutdanningen er rettet mot. Dette åpner også for at deler av praksis kan foregå i tilstøtende deler av utdanningsløpet, med oppmerksomhet på overganger. Det er i dag en utfordring at lærerstudentene ikke får nok erfaring fra samarbeid med hjemmet og relevante faginstanser i løpet av lærerutdanningene. For at studentene skal få erfaring med hele bredden i lærerrollen er det derfor presisert i forslaget at de må få slik erfaring i løpet av praksisperiodene. I en lærerutdanning i praktiske og estetiske fag må hovedtyngden av praksis være i de delene av utdanningsløpet som utdanningen er rettet mot, men kulturskolen kan også være en relevant praksisarena.

Bedre praksis handler både om bedre kvalitet og om behov for mer praksiserfaring. Mindre detaljerte føringer om struktur skal gi fleksibilitet til bedre organisering av praksis

i utdanninger der helhet og sammenheng er en kvalitetsutfordring. Forslaget stiller også krav om at praksis organiseres på en måte som speiler bredden i lærerens profesjonsutøvelse og inkluderer deltakelse i profesjonsfaglige fellesskap og samarbeid med hjemmet.

Mer praksisnær lærerutdanning innebærer en utvidet forståelse av hvordan studentene kan opparbeide praksiserfaring og yrkesforberedelse. I forslaget står det at institusjonene i samarbeid med profesjonsfeltet kan legge til rette for praksis på relevante arenaer ut over minstekravet. I dagens forskrift om rammeplan for lærerutdanning i praktiske og estetiske fag for trinn 1–13 er det krav om 130 dager praksis, minst 100 i grunnopplæringen og inntil 30 på andre relevante praksisarenaer. Selv om høringsutkastet ikke stiller krav om flere enn 110 praksisdager for noen femårig integrert utdanning, er det mulig og ønskelig at det legges til rette for at studentene får mer praksiserfaring i all lærerutdanning.

Flere har tatt til orde for at lærerstudenter må få mer praksis for å være bedre forberedt på yrket de skal ut i når de har fullført utdanningen. Regjeringen ønsker å bidra til at utdanningsinstitusjonene kan tilby mer fleksible, mer relevante og mer praksisnære lærerutdanninger. Departementet har tidligere invitert institusjonene til å prøve ut lærerutdanningsmodeller med mer, og nye måter, å organisere praksis på. Slike forsøk pågår nå, og erfaringen fra disse forsøkene kommer først senere.

I høringen av rammeplanene blir det i hovedsak foreslått å videreføre det antallet praksisdager som er i dagens rammeplaner. Regjeringen ønsker et kunnskapsgrunnlag for å vurdere om det er mulig på sikt å øke antallet praksisdager, og ber om institusjonenes syn på dette.

Spørsmål til høringsinstansene:

- Hvordan ville instansene stille seg til et eventuelt forslag om å øke antallet praksisdager i alle lærerutdanninger med anslagsvis 5 til 10 dager?
- Hvilken merverdi vil dette gi for praksisnærhet og relevans i utdanningene?
- Ser instansene noen uønskede implikasjoner av et slik mulig forslag?

4.2.2.9 Om § 2-9 Partnerskap i lærerutdanning

Partnerskap er ikke regulert i dagens rammeplaner. Departementet foreslår å forskriftsfeste i § 2-9 at universiteter og høyskoler skal legge til rette for formaliserte og langsiktige partnerskap med lærerutdanningsinstitusjon, lærerstudenter, barnehager, skoler og annet arbeidsliv, barnehage- og skoleeiere og andre relevante aktører. Tett samarbeid med praksisfeltet er en forutsetning for å oppnå mål om profesjonsretting og -relevans i alle deler av utdanningen. Samarbeidet må omfatte utforming av studieplan, tilrettelegging av praksis og tilrettelegging for arbeid med profesjonsrelevante masteroppgaver som bidrar til å forberede studentene til læreryrket.

Departementet kan bare regulere utdanningsinstitusjonene, ikke hva kommuner og andre relevante partnere skal gjøre. Partnerskapssamarbeid vil imidlertid også være i skole- og barnehagesektorens interesse fordi samarbeidet bidrar til å gjøre lærerstudentene bedre

forberedt til yrket, noe som har betydning for kvaliteten i barnehage og skole. Alle lærerutdanningsinstitusjoner har gjennom flere år fått støtte til partnerskapssamarbeid og har etablert samarbeid med skoler, barnehager og deres eiere. Departementet mener at dette samarbeidet er av avgjørende betydning for kvalitet i utdanningene, og at det er viktig at universiteter og høyskoler legger til rette for partnerskapssamarbeid fra sitt ståsted.

4.2.2.10 Om § 2-10 praktiske og estetiske fag

I rammeplanforslaget fra FRLU og arbeidsgruppene var det foreslått å bevare lærerutdanning i praktiske og estetiske fag for trinn 1–13 i sin nåværende struktur.

Departementet mener det er viktig at det uteksamineres lærere med spesialisering i praktiske og estetiske fag, men mener rammene for slik lærerutdanning er ivarettatt innenfor byggeklossprinsippet som gjelder for alle lærerutdanninger.

Kjernekompetanser i praktiske og estetiske fag kan ha relevans for alle praktiske og estetiske fagtilbud i lærerutdanningene og er lagt inn som egen bestemmelse i fellesdelen, § 2-10. Noen av de foreslåtte kjernekompetansene er spesifikt knyttet til masterfordypning i praktiske og estetiske fag og vil utelukkende ha relevans for slike utdanninger.

Nye lærere spiller en viktig rolle i å bygge opp under en mer praktisk skole.

Lærerstudenter må ha kompetanse om praktiske arbeidsformer fra egen utdanning.

Praktiske og varierte arbeidsmåter omtales under felles kjernekompetanser i § 2–3 bokstav b (bokstav d i rammeplan for de samiske lærerutdanningene). Estetiske læringsprosesser er omtalt i underkapitler rettet mot barnehage og grunnskole. Begrepene bygger på at læringen aktiverer rasjonelle, emosjonelle, kognitive, praktiske, skapende, sanselige og refleksive momenter. Kompetanse om estetiske læringsprosesser styrker den estetiske dimensjonen i utdanningene, men har også betydning for demokrati og medborgerskap.

Det er et presserende behov for flere lærere i skolen med formell kompetanse i praktiske og estetiske fag. Det er i dag mulig å velge praktiske og estetiske fag som del av grunnskolelærerutdanning, lærerutdanning i praktiske og estetiske fag og lektorutdanning, enten som valgbart fag på 30 studiepoeng eller mer, eller som masterfag. Denne muligheten er ivarettatt i forslaget som foreligger. I tillegg foreslår departementet et obligatorisk praktisk eller estetisk fag på 15 studiepoeng i underkapittelet for trinn 1–4. Dette er nytt sammenliknet med dagens rammeplaner, men et viktig tiltak for å bote på kompetansebehovet i skolen og bidra til en mer praktisk og variert skole.

Departementet er kjent med at fagtilbud i de praktiske og estetiske fagene varierer fra institusjon til institusjon. Dette er fag som det kan være vanskelig å tilby nettbasert på grunn av krav til utstyr og utvikling av ferdigheter. Vi ønsker å høre hvordan forslaget om et obligatorisk praktisk eller estetiske treffer institusjonenes mulighet for studietilbud innenfor bredden disse skolefagene, og om det er mulig med samarbeid og arbeidsdeling om slike tilbud.

Spørsmål til høringsinstansene:

- Hvordan kan universiteter og høyskoler ivareta arbeidsdeling om praktiske og estetiske fag i lærerutdanningene, der kompetansebehovet i skolen er særlig høyt?

4.2.2.11 Om § 2-11 Forberedende og videregående opplæring for voksne

Det er i dag ingen særskilt lærerutdanning for ansatte i voksenopplæring, og det har ikke vært noen egen rammeplan for utdanning av lærere på dette nivået. Med utvidet rett til opplæring i opplæringsloven antas det at flere i tiden fremover vil søke seg til voksenopplæring og at deltakergruppen vil bli mer mangfoldig. Det foreslås derfor en omtale av lærerutdanning rettet mot forberedende eller videregående opplæring for voksne i de nye rammeplanene. I tråd med byggeklossprinsippet kan utdanning for lærere i voksenopplæring inngå i eller settes sammen med utdanning for andre trinn i utdanningsløpet. Det er ikke naturlig at kompetanse om opplæring for voksne gjøres obligatorisk i all lærerutdanning for alle deler av opplæringsløpet. Kjernekompetanse for forberedende og videregående opplæring for voksne foreslås derfor som en egen bestemmelse i fellesdelen, se § 2-11.

Kjernekompetansene for den som skal undervise voksne er førende for lærerutdanningsprogram som skal ha en slik profil og/eller utvikle egne utdanningstilbud for ansatte i voksenopplæringen. Dette kan gjøres både som en kombinert grunnutdanning, eller at kjernekompetansen for opplæring av voksne tilbys som en videreutdanning. I forslaget er en kjernekompetanse å ha en ressursorientert tilnærming til den voksne deltakerens kompetanse, livssituasjon og mål. Kjernekompetansen innebærer blant annet at læreren gjenkjenner og bygger videre på tidligere erfaringer og kompetanse de voksne har med seg. Å ha en ressursorientert tilnærming vil gjelde i møte med alle barn og elever, men er likevel særlig viktig for lærere i voksenopplæringen. Voksne deltakere skal etter opplæringsloven § 18-1, få en opplæring som bygger på kompetansen deltakerne allerede har. Læreren må også legge til rette for at den voksne deltakeren så raskt som mulig kan oppnå en relevant kompetanse for arbeid eller videre utdanning.

4.2.3 Kapittel 3 Barnehage

Forslaget viderefører i all hovedsak gjeldende bestemmelser for barnehagelærerutdanning. Departementet foreslår å erstatte beskrivelsen av kunnskapsområder i dagens rammeplan med en henvisning til rammeplan for barnehagen, se § 3-3 bokstav b. Dette er for å forenkle, men også for å koble ulike styringsdokumenter sammen. Rammeplan for barnehagen er styringsdokumentet barnehagelærere arbeider etter, og det er derfor viktig at nyutdannede barnehagelærere er godt kjent med fagområdene i denne. Institusjoner kan fortsatt bruke kunnskapsområder i utdanningene. Rammeplanenes struktur åpner for å vurdere og om det er mulig, ønskelig og i tråd med behovet i sektoren, å kombinere underkapittel for barnehage med underkapittel for trinn 1–4, og eventuelt prøve dette ut.

Lek er en grunnleggende del av barnehagens innhold, og barns utvikling skjer i stor grad gjennom lek. Barnehagelærere må derfor ha kompetanse om lekens egenverdi, samt evne til å observere og legge til rette for god lek gjennom store deler av dagen.

4.2.4 Kapittel 4, 5 og 6 Grunnskole trinn 1–4, 5–7 og 8–10

I dagens rammeplaner for grunnskolelærerutdanningene for trinn 1–7 er det krav om 30 studiepoeng norsk og matematikk i tillegg til pedagogikk og elevkunnskap. I samisk lærerutdanning for trinn 1–7 er det i tillegg krav om 30 studiepoeng i samisk. Norsk, matematikk og samisk er ikke obligatorisk i grunnskolelærerutdanning for trinn 5–10.

I kapittel 4 (trinn 1–4) i høringsutkastet er det foreslått å videreføre et krav om 30 studiepoeng norsk og matematikk, og eventuelt samisk. Det foreslås et nytt krav om 15 studiepoeng i et praktisk eller estetisk fag. En stadig mer mangfoldig elevgruppe krever spesialpedagogisk kompetanse hos flere lærere. Derfor er denne kompetansen tydeliggjort i de felles kjernekompetansene. I tillegg vil regjeringen høre forslag om et obligatorisk spesialpedagogisk emne på 10 studiepoeng i underkapittel for trinn 1–4.

For studenter som tar masterfordypning i praktiske og estetiske fag (som i dagens LUPE), er det ikke obligatorisk med norsk og matematikk, men studentene kan likevel velge dette.

Felles rammeplaner legger til rette for studietilbud som kombinerer underkapitler som har ulike krav. De sterkeste kravene vil gjelde for hele utdanningen. Kapittel 5 (trinn 5–7) og 6 (trinn 8–10) har ikke krav om obligatoriske undervisningsfag eller et eget emne i spesialpedagogikk. I utdanninger som kombinerer kapittel 4 og 5 (trinn 1–7) eller kapittel 4, 5 og 6 (trinn 1–10), er norsk, matematikk, ev. samisk, spesialpedagogikk og et praktisk eller estetisk fag likevel obligatorisk.

Forslaget innebærer minst tre obligatoriske undervisningsfag i lærerutdanning som omfatter trinn 1–4. Det må være god dialog mellom universiteter og høyskoler, skoler og studenter om behov for kompetanse i undervisningsfag. Lærere som skal undervise i grunnskolen vil som regel trenge kompetanse i flere fag.

Kravet om minst tre undervisningsfag er i tråd med gjeldende krav om tre til fire fag i grunnskolelærerutdanning for trinn 1–7, men forslaget åpner for flere fag enn i dag. I dagens lærerutdanning i praktiske og estetiske fag for trinn 1–13 er det krav om to til tre undervisningsfag. For denne utdanningen er det foreslåtte kravet strengere enn gjeldende minstekrav.

Spørsmål til høringsinstansene:

- Bør spesialpedagogisk kompetanse i lærerutdanning rettet mot trinn 1–4 styrkes med et nytt obligatorisk emne på minst 10 studiepoeng, eller bør det inngå som del av pedagogikkfaget?

4.2.5 Kapittel 7 Programfag i studieforberedende utdanningsprogram og fellesfag i videregående opplæring

Forslaget tydeliggjør kompetanse om å forberede overgangen til høyere utdanning og yrkesvalg. Lektorbegrepet som navn på utdanning eller stillingskategori er i dag innarbeidet, men departementet foreslår å ikke regulere dette i forskriften. Departementet viser til uh-forskriften om navn på studietilbud og til merknader til § 1-3.

Departementet viser videre til omtale av § 2-5 Lærerutdanninger som bygger på annen utdanning.

4.2.6 Kapittel 8 Programfag i yrkesfaglige utdanningsprogram og yrkesfaglig fordypning

Forslaget viderefører i all hovedsak gjeldende bestemmelser for yrkesfaglærer-utdanningen. Forslaget tydeliggjør kompetanse i å lede læringsprosesser og hvordan forberede elever i yrkesfaglige utdanningsprogram til yrkesvalg og overgang til arbeidsliv, herunder samarbeid med arbeidslivet.

4.2.7 Kapittel 9 Avsluttende bestemmelser

4.2.7.1 § 9-1 Nasjonale retningslinjer og studieplan

Departementet foreslår å forskriftsfeste at universiteter og høyskoler, med involvering av profesjonsfeltet, skal utarbeide felles nasjonale retningslinjer. Dette innebærer et krav om faglig samarbeid mellom lærerutdannerne i uh og profesjonsfeltet. Målet er både å sikre relevante utdanninger basert på oppdatert forskning og erfaringskunnskap, og en felles forståelse av hva som er god standard for lærerutdanning i Norge. Se forslag til § 9-1 første ledd. Kravet vil omfatte de uh-institusjonene som tilbyr lærerutdanninger.

Departementet legger vekt på at retningslinjearbeidet bør være forskningsbasert og dynamisk, slik at utdanningene kan stå i spissen for kunnskapsutviklingen i feltet.

Universitets- og høyskolerådet (UHR) koordinerer i dag arbeidet med nasjonale retningslinjer med økonomisk støtte fra Kunnskapsdepartementet. UHR har etablert et solid fundament for arbeidet.

Universitets- og høyskoleloven § 11-1 pålegger universiteter og høyskoler å fastsette studieplaner for det faglige innholdet og læringsutbyttet i studiene. Læringsutbyttet skal være i samsvar med Nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk for livslang læring for det aktuelle nivået. Faglige planer, som studieplaner og fagplaner mv. skal utformes med læringsutbyttebeskrivelser i tråd med de overordnede læringsutbyttebeskrivelsene (deskriptorene) for aktuelt nivå i kvalifikasjonsrammeverket.

Departementet foreslår i rammeplanen § 9-1 andre ledd å pålegge at institusjonene skal samarbeide med partnere som inngår i partnerskapet om å utarbeide studieplaner. Dette er i tråd med grunntanken om at utdanningene skal utvikles i samarbeid mellom uh-institusjonene og praksisfeltet, og viktig for å sikre relevante utdanninger.

4.2.7.2 § 9-3 Ikrafttredelse og oppheving av forskrift

Forskriftene trer i kraft fra 1. august 2027. Samtidig oppheves gjeldende rammeplaner. Institusjonene kan velge å tilby lærerutdanninger etter dagens rammeplaner til og med opptak høsten 2030.

Det betyr at institusjonene kan gå over til de nye rammeplanene så snart de innfrir kravene, men at de kan ta opp studenter etter dagens rammeplaner til og med høsten 2030. Studenter som er tatt opp til et studium som følger dagens rammeplan, vil ha rett til å ta

eksamen etter denne i tre år etter siste eksamen etter normert studietid. Det betyr for eksempel åtte år etter opptak i de femårige utdanningene, og seks år etter opptak i de treårige utdanningene. For praktisk-pedagogiske utdanninger og deltidsutdanninger vil overgangsperioden kunne variere.

4.3 Merknader til forskrift om rammeplan for de samiske lærerutdanningene

4.3.1 En egen rammeplan for de samiske lærerutdanningene

Det har hele tiden vært et premiss for arbeidet at det samiske innholdet i lærerutdanningene ikke skal svekkes, jf. pkt. 2.2 og 2.4. Dette gjelder både for de samiske lærerutdanningene og for det samiske innholdet i de andre lærerutdanningene.

Rammeplan for lærerutdanningene legger til grunn at alle lærere skal fremme kunnskap om og respekt for det samiske folk og for samisk språk, kultur og samfunnsliv.

Utdanningene skal bidra til kunnskap om rettighetene til urfolk. I felles rammeplan er dette derfor løftet frem som ett av formålene med lærerutdanningene og som én av ti kjernekompetanser som er felles for alle lærere. Rammeplan for lærerutdanningene åpner også for at institusjonene kan tilby lærerutdanning med samisk profil, for eksempel ved at studentene kan velge fordypning i samisk språk og kultur.

Som nevnt har departementet hatt dialog med Sametinget for å vurdere hvilke rammeplanalternativer som best ivaretar de samiske lærerutdanningene. Det ble blant annet vurdert om det som var spesifikt for samisk lærerutdanning kunne inngå som et underkapittel i felles rammeplan, i tråd med byggeklossprinsippet. Etter ønske fra Sametinget ble det bestemt at det skulle utarbeides to rammeplaner: én rammeplan for lærerutdanningene og én rammeplan for de samiske lærerutdanningene.

I rammeplanen som nå sendes på høring, blir det foreslått å erstatte dagens tre samiske rammeplaner, to for grunnskolelærerutdanningene og én for barnehagelærerutdanning, med en egen felles rammeplan for de samiske lærerutdanningene. Den nye rammeplanen åpner for at institusjonene også kan utarbeide andre typer samiske lærerutdanninger.

Forslaget om å ha to rammeplaner for lærerutdanningene i Norge, der utdanningene etter begge rammeplaner skal utdanne kandidater som kan arbeide i barnehager og skoler i hele landet (se nærmere omtale i punkt 4.3.3), innebærer at de generelle kravene må være like. Endringer i den ene rammeplanen vil derfor utløse behov for endringer i den andre, med unntak av de særskilte kravene til de samiske utdanningene. I pkt. 4.3 omtales det som er særskilt for rammeplan for de samiske lærerutdanningene.

Samlet sett mener departementet at de to nye rammeplanene vil styrke lærernes samiske kompetanse.

4.3.2 Krav til samiske lærerutdanninger

Formålet med de samiske rammeplanene er, ifølge § 2-1 i forslaget, å utdanne lærere til å ivareta oppdraget til barnehagene, grunnskolen, den videregående opplæringen og voksenopplæringen på en måte som er forankret i samisk språk, kultur og verdier.

Bestemmelsene i §§ 2-2, 2-3 om utforming av lærerutdanningene og felles kjernekompetanser slår fast at utdanningene skal forankres i samiske læringssyn, samiske kunnskapssystemer, samisk tradisjonell kunnskap og samiske læringstradisjoner. Læringen skal ta utgangspunkt i barnet og elevens kultur- og språkkompetanse.

Disse kravene gir sterke føringer om hva som skal prege all samisk lærerutdanning, og blir ikke gjentatt gjennomgående i forskriften. Kravene har også betydning for bestemmelsene om praksis i § 2-8, om at universitetene og høyskolene skal legge til rette for at studentene i praksis kan få erfaring med hele bredden i lærerrollen og at de skal delta i det profesjonsfaglige fellesskapet. Institusjonene må i samarbeid med praksisfeltet legge til rette for praksis som ivaretar disse minstekravene og utdanner lærere etter § 1-2.

Rammeplanutvalget foreslo å spesifisere typer praksissteder i rammeplanen.

Departementet mener at det ikke hører hjemme i forskriften å spesifisere på hvilke typer arenaer praksis kan foregå, men at dette eventuelt kan ivaretas i nasjonale retningslinjer og i studieplaner.

4.3.3 Forholdet mellom de to rammeplanene

Forslag til rammeplan for de samiske lærerutdanningene og forslag til rammeplan for lærerutdanningene er bygget over samme mal. Samiske lærerutdanninger omfatter et bredere kompetansegrunnlag enn annen lærerutdanning. Studentene skal oppfylle de grunnleggende kravene som gjelder for lærerutdanningene generelt, samtidig som de skal utvikle særskilt kompetanse blant annet om samisk språk, kultur, kunnskapssystemer, læringssyn og urfolksperspektiver.

Utdanningene etter begge rammeplaner skal utdanne lærere til å arbeide i barnehager og skoler i hele Norge. Innenfor forvaltningsområdene for samiske språk har kommunen ansvar for å gi samiske barn et barnehagetilbud som bygger på samisk språk og kultur. Rammeplanen for barnehagen slår fast at samiske barnehager skal fremme barnas samiskspråklige kompetanse, styrke barnas samiske identitet og videreføre samiske verdier, kultur og tradisjonskunnskap. I læreplanverkets *Overordnet del – verdier og prinsipper for grunnopplæringen* blir betegnelsen «den samiske skolen» benyttet om opplæring som følger et samisk parallelt likeverdig læreplanverk. Det samiske læreplanverket gjelder i de kommunene som er en del av forvaltningsområdet for samisk språk. I tillegg gjelder det for elever som har rett til opplæring *på* samisk språk i landet for øvrig. Elever i landet for øvrig som har rett til opplæring *i* samisk språk, skal følge det samiske læreplanverket i faget samisk. Det er den enkelte skoleeier som bestemmer om de ønsker ansatte med utdanning som følger samisk rammeplanen.

Den samiske skolen skal legge til rette for at elevene får en opplæring med basis i samiske verdier og samisk språk, kultur og samfunnsliv. Verdiene i opplæringslovens

formålsparagraf er også samiske verdier og gjelder i den samiske skolen. I samisk skole er det viktig å ha et allsamisk perspektiv og et urfolksperspektiv, og å legge vekt på materiell og immateriell kulturarv som tradisjonell kunnskap, duodji/duodje/duedtie og slekts- og familierelasjoner. De samiske lærerutdanningene skal ha en særlig vektlegging av disse perspektivene.

For departementet er det avgjørende å sikre at de samiske lærerutdanningene gir kompetanse for å arbeide i barnehager og skoler i hele landet. Dagens rammeplaner for samiske lærerutdanninger slår fast at utdanningen er likeverdig med de andre tilsvarende lærerutdanningene. I forskrift om rammeplan for samisk grunnskolelærerutdanning for trinn 1–7, § 1 tredje ledd er dette formulert slik: *Den samiske grunnskolelærerutdanningen er likeverdig med den nasjonale grunnskolelærerutdanningen.* Med likeverd menes at utdanningene ligger på samme faglige nivå og samme gradsnivå. Begrepet likeverdig som rettslig begrep i en forskrift er vanskelig. Departementet mener at likeverdet ivaretas best ved at det i tillegg til samme faglige nivå og samme gradsnivå, er felles krav til utforming av og innhold i utdanningene, til kjernekompetanser og til praksis. Rammeplanen for samiske lærerutdanninger har i tillegg spesifikke krav til innhold og kompetanse, slik at de som følger denne rammeplanen vil ha en særlig tilleggskompetanse om samisk språk, kultur og verdier.

Departementet har lagt vekt på at presiseringer i rammeplanen som gjelder samisk innhold og samiske læringsarenaer, nettopp skal gi en utvidet kompetanse. Det er viktig at slike presiseringer ikke virker innsnevrende eller er til hinder for at lærere med samisk lærerutdanning får den brede erfaringen de trenger for å ansettes i barnehager og skoler over hele landet.

4.3.4 Krav til språkkompetanse

I dagens rammeplaner for de samiske lærerutdanningene er det krav om at hovedundervisningsspråket er samisk, men at det kan gjøres unntak for institusjoner som gir sør- og lulesamisk lærerutdanning. I forslag til felles rammeplan for de samiske lærerutdanningene står det at undervisningsspråk for de samiske lærerutdanningene er samisk, men at unntak kan gjøres når det er faglig begrunnet. Dette følger av bestemmelsen i lov om universiteter og høyskoler § 2-3 tredje ledd, der det står at undervisningsspråk skal være norsk eller samisk, men at unntak kan gjøres når det er faglig begrunnet.

Det er særlig mangel på personer med både lærerutdanningsfaglig og tilstrekkelig språklig kompetanse i sørsamisk og lulesamisk. I sørsamisk og lulesamisk lærerutdanning kan det være utfordrende å tilby undervisning i alle deler av utdanningen på disse samiske språkene. Fagmiljøene i nord-samisk er rustet til å tilby utdanning med nord-samisk som undervisningsspråk.

Det er stort behov for å øke rekrutteringen av lærere med samiskkompetanse. Manglende rekruttering til samisk høyere utdanning henger blant annet sammen med at det er for få som går ut med samisk fra videregående opplæring. Dette er beskrevet i Meld. St. 13

(2022–2023) *Samisk språk, kultur og samfunnsliv – Kompetanse og rekruttering i barnehage, grunnopplæring og høyere utdanning.*

Departementet er opptatt av å utdanne flere lærere med samisk språk- og kulturkompetanse. Det er viktig at rammeplanen på samme tid opprettholder høye krav til samiskkompetanse og legger til rette for å nå nye grupper studenter, slik at det kan utdannes nok lærere med samiskkompetanse til barnehage og alle skoleslag. For å uteksaminere flere samisklærere, trengs det flere som behersker språket. Fra opptak til studieåret 2028-2029 innføres tilleggspoeng for opptak til høyere utdanning for søkere som har samisk som førstespråk i videregående opplæring.

Institusjonene må i tillegg vurdere å legge til rette til for potensielle søkere med samisk bakgrunn som ikke behersker samisk språk, kan få tilstrekkelig språkkompetanse.

Spørsmål til høringsinstansene:

- Departementet legger til grunn at samisk lærerutdanning skal være på samme faglige nivå og samme gradsnivå som annen lærerutdanning. Vi ønsker instansenes syn på hvordan rammeplanen legger til rette for at det utdannes flere lærere med solid samiskspråklig og lærerutdanningsfaglig kompetanse.

Det er en intensjon at samisk lærerutdanning skal kunne utdanne lærere til hele Sápmi. Rammeplanen regulerer ikke ansettelse, og det er opp til myndigheter i de andre landene som inngår i Sápmi, å fastsette krav til ansettelse og undervisning for sine lærere.

Forslag til rammeplan stiller krav om at universiteter og høyskoler skal utforme utdanninger som gir studentene profesjonsfaglig kompetanse i samisk og i norsk (bokmål og nynorsk), og som sikrer at de kan bruke språket på en kvalifisert måte i profesjonssammenheng (§ 2-2 bokstav e). I § 2-7 omtales vilkår for fritak fra vurdering i sidemål. Opptak på bakgrunn av utenlandsk utdanning er ett av vilkårene.

I forslag til rammeplan inngår norsk i fagområdene som skal være dekket i lærerutdanning rettet mot barnehage. I lærerutdanning rettet mot trinn 1–4, eller mot et spenn som inkluderer trinn 1–4, er det obligatorisk med 30 studiepoeng norsk. Utenlandske studenter som ikke har videregående opplæring fra Norge, kan ifølge § 2-7 andre ledd gis fritak fra norsk i lærerutdanningen dersom de tar hjemlandets hovedspråk som del av utdanningen.

Bestemmelsen om fritak fra norskfaget er nødvendig for at utenlandske studenter skal kunne gjennomføre utdanningen, men det kan ha betydning for kandidatenes mulighet for å ansettes i norsk barnehage og skole. Det er institusjonenes ansvar å orientere studenter om konsekvenser av å velge bort norsk i lærerutdanning.

4.3.5 Kompetanse om fjernbasert pedagogisk støtte og fjernundervisning

Ifølge opplæringsloven § 14-4 Fjernundervisning, kan deler av opplæringen gjennomføres uten at læreren er til stede sammen med elevene dersom det er gode grunner for det, og det er trygt og pedagogisk forsvarlig. Dette innebærer at fordelene for elevene må være større enn ulempene ved å gjennomføre opplæringen som fjernundervisning.

I forslaget til rammeplan for de samiske lærerutdanningene er det å gi fjernbasert pedagogisk støtte og fjernundervisning løftet frem som en del av den didaktiske kjernekompetansen (§ 2-3 bokstav d, andre strekpunkt). Det er ikke tilsvarende krav i den andre rammeplanen. Dette henger sammen med at samiske elever i grunnopplæringen har individuell rett til å få opplæring i samisk, enten sørsamisk, lulesamisk eller nordsamisk, uansett hvor de bor i Norge. Derfor får mange elever sin rettighet til opplæring i samisk oppfylt via fjernundervisning.

5 Økonomiske og administrative konsekvenser

Endringen har konsekvenser for arbeidet med studieplaner ved institusjonene og for universiteter og høyskolars arbeid med kommunikasjon ut mot studenter og avtakere. Endringen vil ha konsekvenser for institusjoner som må legge om sin studieportefølje for å etterkomme krav om nye, obligatoriske studieemner. Samtidig får institusjonene større rom til å gjøre endringer i studieporteføljen som følge av at rammeplanene forenkles.

6 Forskriftsforslag

6.1 Forslag til forskrift om rammeplan for lærerutdanningene

Fastsatt av Kunnskapsdepartementet med hjemmel i uhl. § 3-8 andre ledd bokstav b.

Kapittel 1 Generelle bestemmelser

§ 1-1 Virkeområde

Forskriften gjelder for universiteter og høyskoler som utdanner lærere til barnehage, grunnskole og videregående opplæring og forberedende og videregående opplæring for voksne (voksenopplæring).

§ 1-2 Formål

Forskriftens formål er å sikre at universiteter og høyskoler tilbyr profesjonsrettede og forskningsbaserte lærerutdanninger med høy faglig kvalitet og relevans.

Forskriften skal sikre et nasjonalt likeverdig faglig nivå, slik at kandidatene som uteksamineres, har felles minimum sluttkompetanse, uavhengig av utdanningsinstitusjon.

§ 1-3 Rammer for de ulike lærerutdanningene

Lærerutdanningene skal ivareta kravene i kapittel 2, og i minst ett av kapitlene 3 til 8. Det skal gå fram av navnet på studietilbudet hvilken del av utdanningsløpet utdanningen er rettet mot.

Kapittel 2 Fellesdel

§ 2-1 Formål med lærerutdanningene

Lærerutdanningene skal kvalifisere lærere til å ivareta oppdraget til barnehagene, grunnskolen, den videregående opplæringen og voksenopplæringen, og bidra til å utvikle barnehager, skoler og lærerprofesjonen i et samfunn i endring. Lærerutdanningene skal bygge på rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver og læreplanverket for grunnopplæringen.

Utdanningene skal fremme læring og danning. De skal bygge på et felles verdigrunnlag for lærerprofesjonen, som samsvarer med formålsparagrafene for barnehagen og for grunnskoleopplæringen og den videregående opplæringen. Kunnskapsutvikling, kritisk tenking, etisk bevissthet, inkludering og fellesskapsorientering skal prege utdanningene.

Utdanningene skal fremme kunnskap om og respekt for det samiske folk og for samisk språk, kultur og samfunnsliv. Utdanningene skal bidra til kunnskap om rettighetene til urfolk og nasjonale *minoriteter*.

§ 2-2 Utforming av lærerutdanningene

Universiteter og høyskoler skal utforme lærerutdanninger som:

- a. har studentenes faglige utvikling og progresjon i sentrum og stiller tydelige krav til studentenes innsats og prestasjoner
- b. er forankret i forskning og erfaringsbasert kunnskap, og setter studentene i stand til å anvende kunnskapsbasen i arbeidet som lærer
- c. integrerer fag, teori og praksis i undervisning, veiledning og vurdering
- d. ivaretar fagkombinasjoner og antall fag i utdanningstilbudene som så langt som mulig svarer på sektorens samlede kompetansebehov
- e. gir studentene profesjonsfaglig kompetanse i norsk (bokmål og nynorsk), og som sikrer at de kan bruke språket på en kvalifisert måte i profesjonssammenheng
- f. utvikler studentenes bevissthet og kunnskap om demokrati og medborgerskap, og deres forståelse av samfunnsansvaret som følger med skiftende krav til lærerrollen
- g. forbereder studentene på å legge til rette for opplæring i sikkerhet og beredskap for barn og unge i aktiviteter og fag der dette er relevant. Studentene skal forberedes på å bruke planverk og øvelser for å kunne håndtere alvorlige hendelser som kan ramme barnehager eller skoler, og redusere konsekvensene av dem.

§ 2-3 Felles kjernekompetanser

Universiteter og høyskoler skal sikre at studentene får kjernekompetanser som er felles for alle lærere, og som setter dem i stand til å mestre komplekse og uforutsette situasjoner. Kjernekompetansene skal tolkes og operasjonaliseres i sammenheng, med mål om at studentene skal bli kritiske, selvstendige og samarbeidende lærere.

- a. Faglig kompetanse handler om
 - innsikt i fag og i fagenes utvikling og kontekster
 - innsikt og fordypning i profesjonsfaglige, fag- og yrkesdidaktiske og tverrfaglige problemstillinger
 - hvordan fremme barn, unge og voksnes språk-, lese-, skrive- og regneferdigheter
- b. Didaktisk kompetanse handler om
 - å legge til rette for og evaluere pedagogisk arbeid
 - å formidle fag og legge til rette for tverrfaglig undervisning og praktiske og varierte arbeidsformer og aktiviteter
 - å vurdere barn, elever og voksne deltakers læring og utvikling og ivareta tilpasset opplæring
 - å fremme barn og elevers evne til å konsentrere seg og evne til kritisk tenkning

- å vurdere hvordan digitale teknologier og ressurser påvirker barn, elever og voksne deltakere i faglige og sosiale sammenhenger, og kan brukes på en faglig, pedagogisk og etisk forsvarlig måte
- c. Pedagogisk kompetanse handler om
- å forstå barn, unge og voksnes læring, utvikling og dannelse, og kunne anvende kompetansen i pedagogisk arbeid og i profesjonsfellesskapet
 - å støtte barn, unge og voksnes utvikling og læring
 - innsikt i relevante spesialpedagogiske temaer
 - kunnskap om sammenhenger og overgangsprosesser fra barn til ungdom til voksen, både når de er i utdanningsløpet fra barnehage til videregående opplæring, og når de går fra utdanning til arbeidsliv
- d. Ledelse handler om
- å lede lek og læringsprosesser i barnegrupper og skoleklasser på måter som gir trygge rammer, og som fremmer inkludering, motivasjon, mestring, helse, trivsel og et godt leke- og læringsmiljø
 - å ivareta behovene og rettighetene til fellesskapet og individet på en balansert måte
 - å lede pedagogisk utviklingsarbeid og drive målrettet profesjonsfaglig utvikling
- e. Relasjonskompetanse handler om
- å etablere og utvikle relasjoner med barn, elever og voksne deltakere på måter som fremmer kommunikasjon, samhandling og tillit
 - å samarbeide med hjemmet om barn og elevers læring, utvikling og trivsel
 - å møte barn, elever og voksne deltakere i vanskelige livssituasjoner og kunne identifisere tegn på krenkelser som mobbing, vold og overgrep
- f. Mangfoldskompetanse handler om
- å anerkjenne og verdsette menneskelig mangfold
 - å se etter ressurser i møte med variasjoner i bakgrunn, språk, kultur, etnisitet, kjønn, alder, religion, funksjonsevne og seksuell orientering
 - kunnskap om nasjonale minoriteters språk, kultur og samfunn
- g. Profesjonsetisk kompetanse handler om
- å utøve profesjonelt skjønn, fremme toleranse, respekt og likeverd og ivareta barn, elever og voksnes deltakeres rettigheter
- h. System- og organisasjonskompetanse handler om
- kunnskap om alle nivåer i utdanningssektoren, og ansvars- og oppgavefordeling i sektoren

- innsikt i det tverrsektorielle støttesystemet i laget rundt barn og elever og samarbeid med relevante faginstanser om nødvendige tiltak
- i. Endrings- og utviklingskompetanse handler om
- å fremme innovasjon ved å utvikle sin egen profesjonelle praksis og bidra i endrings- og utviklingsarbeid i profesjonsfellesskapet
- j. Kompetanse om det samiske folk som urfolk handler om
- innsikt i mangfoldet i samiske språk og i samisk kultur og samfunn
 - å legge til rette for at samiske barn, elever og voksne deltakere får ivaretatt sitt språk, sin kultur og tilhørighet i alle deler av utdanningsløpet

§ 2-4 Nivå på lærerutdanningene

Lærerutdanninger rettet mot barnehage, den praktiske og yrkesrettede opplæringen i grunnskolen og yrkesfaglige utdanningsprogram, er bachelorutdanninger.

Lærerutdanninger rettet mot grunnskole trinn 1–4, trinn 5–7, trinn 8–10 og studieforberedende utdanningsprogram og fellesfag i videregående opplæring, er integrerte masterutdanninger.

§ 2-5 Særlige regler for lærerutdanninger som bygger på annen utdanning

Lærerutdanninger rettet mot grunnskole trinn 1–4, trinn 5–7, trinn 8–10 og studieforberedende utdanningsprogram og fellesfag i videregående opplæring, kan være en praktisk-pedagogisk utdanning som bygger på tidligere utdanning. Kandidaten skal oppnå mastergrad senest ved fullført lærerutdanning.

Institusjonene kan tilby en praktisk-pedagogisk utdanning på minst 60 studiepoeng, som påbygning til bachelorgrad i utøvende og skapende kunsthøgskole, uten krav om oppnådd mastergrad ved fullført lærerutdanning.

Lærerutdanning for yrkesfaglige utdanningsprogram og yrkesfaglig fordypning, jf. kapittel 8, kan være en praktisk-pedagogisk utdanning på minst 60 studiepoeng, som bygger på tidligere utdanning og praksis. Slik utdanning er:

- fullført treårig relevant profesjonsrettet bachelorgrad og minst to års relevant yrkespraksis, eller
- fag-/svennebrev eller annen fullført treårig yrkesutdanning på videregående nivå, generell studiekompetanse, to års relevant yrketeoretisk utdanning ut over videregående opplærings nivå og fire års yrkespraksis

Lærerutdanninger som bygger på annen utdanning skal ha minst 60 dager praksis jf. § 2-8.

§ 2-6 Særlige bestemmelser om utdanningenes innhold

Universiteter og høyskoler skal sikre at alle lærerutdanningene inneholder minst 30 studiepoeng i profesjonsrettet pedagogikk. Alle som uteksamineres fra en lærerutdanning, skal ha praksis og fagdidaktikk eller yrkesdidaktikk i relevante fagområder.

Bachelorutdanninger skal inneholde en praksisnær bacheloroppgave.

Masterutdanninger skal inneholde en praksisnær masteroppgave.

§ 2-7 Fritak

Universitetet eller høyskolen kan gi en student fritak fra vurdering i ett av de norske skriftspråkene dersom disse vilkårene er oppfylt:

- a. Studenten tar mindre enn 60 studiepoeng i norsk, eller har norsk som andrespråk som undervisningsfag.
- b. Studenten hadde fritak fra vurdering med karakter i skriftspråket i videregående opplæring, eller har søkt om opptak på bakgrunn av utenlandsk utdanning. Fritak skal komme frem av vitnemålet.

§ 2-8 Praksis i lærerutdanningene

Praksis skal være variert, veiledet og vurdert.

Universiteter og høyskoler skal, i samarbeid med praksisstedene, legge til rette for at studentene i praksis kan få erfaring med hele bredden i lærerrollen. Studentene skal i praksis delta i det profesjonsfaglige fellesskapet og få erfaring med samarbeid med hjemmet og relevante faginstanser.

Praksis skal bidra til sammenheng i utdanningsløpet og være tilpasset studentenes fagvalg og den delen av utdanningsløpet lærerutdanningen er rettet mot.

§ 2-9 Partnerskap i lærerutdanningene

Universiteter og høyskoler har ansvaret for å legge til rette for formaliserte og langsiktige partnerskap som omfatter lærerutdanningsinstitusjon, lærerstudenter, barnehager, skoler og annet arbeidsliv, kommuner, fylkeskommuner, private eiere av barnehager og skoler og andre relevante aktører.

Partnerskap skal bidra til å sikre profesjonsrettete utdanninger med god kvalitet og sammenheng. Samarbeidet skal bidra til god organisering av praksisnære lærerutdanninger.

§ 2-10 Praktiske og estetiske fag

En lærerutdanning i praktiske og estetiske fag skal utvikle studentene som faglige utøvere og som profesjonsutøvere, og bidra til å tydeliggjøre fagenes betydning i grunnopplæringen og i samfunnet. Utdanningen skal sikre at opplæringen bygger på fagenes tradisjoner og kunnskaps- og ferdighetsområder.

En lærerutdanning med masterfordypning i praktiske og estetiske fag, og lærerutdanning med ett eller flere praktiske eller estetiske fag, skal så langt det er mulig, gi disse kjernekompetansene i tillegg til kjernekompetanser i § 2-3:

- a. å legge til rette for barn og elevers utvikling av praktiske og estetiske ferdigheter, for utprøving, læring og mestring og vurdering av kvalitet
- b. å beherske og formidle bruk av metoder og teknikker og verktøy relevant for fagområdet
- c. å lede utforskende læringsaktiviteter med vekt på opplevelse og å legge til rette for at barna og elevene kan bruke kropp, sanser og egne erfaringer i fagene
- d. å verdsette de praktiske og estetiske fagenes betydning for å fremme inkludering og deltakelse i samfunnet

§ 2-11 Forberedende og videregående opplæring for voksne

Lærerutdanning kan omfatte forberedende eller videregående opplæring for voksne. Slik utdanning skal gi disse kjernekompetansene i tillegg til kjernekompetanser i § 2-3:

- a. å ha en ressursorientert tilnærming til voksne deltakers kompetanse, livssituasjon og mål
- b. å ha kompetanse om grunnleggende ferdigheter som for eksempel lese-, skrive- og regneopplæring for voksne deltakere, og hvordan integrere opplæring i norskspråklige ferdigheter i fagundervisningen
- c. å sikre aktive og inkluderende læringsprosesser og understøtte livslang læring og digital deltakelse

Kapittel 3 Barnehage

§ 3-1 Lærerutdanning for barnehage

Utdanningen skal rettes mot pedagogisk arbeid i barnehagen.

Utdanningen skal kjennetegnes av en helhetlig pedagogisk tilnærming til lek, omsorg, læring og danning. Dette innebærer en lyttende, utforskende og barnesentrert pedagogikk, som stiller særlige krav til den profesjonelle omsorgs- og lærerrollen.

§ 3-2 Kjernekompetanser

Lærerutdanning rettet mot barnehage skal gi disse kjernekompetansene i tillegg til kjernekompetansene i § 2-3:

- a. Kompetanse i å legge til rette for barns læring, utvikling og danning handler om
 - å forstå og møte barns mange måter å være på og kommunisere på
 - å skape varierte pedagogiske miljøer som ivaretar barns ulike uttrykksformer

- å bruke varierte arbeidsmåter og estetiske læringsprosesser i arbeidet med å ivareta barnas behov for omsorg og lek, å fremme læring og danning og å gi barn mulighet for medvirkning
 - å ha kunnskap om de yngste barnas behov og utvikling
 - å etablere godt samarbeid med hjemmet for å skape en god start og trygge rammer i barnehagebarns liv
- b. Kompetanse i lek handler om
- å ha kunnskap om, og å kunne ivareta, lekens egenverdi
 - å observere og legge til rette for barns samspill i lek og gi impulser som stimulerer og utvikler leken
- c. Kompetanse om ledelse handler om
- å lede det pedagogiske arbeidet i barnehagen. Dette omfatter ledelse av barn, barnegrupper og ansatte.

§ 3-3 Særlige bestemmelser om utdanningens innhold

I tillegg til bestemmelsene i kapittel 2 gjelder følgende krav til innhold i utdanningen:

- a. Profesjonsrettet pedagogikk skal binde utdanningen sammen og ha en sentral rolle i progresjon og profesjonsinnretning.
- b. Utdanningen skal sikre faglig bredde og dekke alle fagområder beskrevet i rammeplan for barnehage.
- c. Utdanningen skal omfatte minst 100 dager praksis og et profesjonsrettet fordypningsemne på 30 studiepoeng.

Kapittel 4 Grunnskole trinn 1–4

§ 4-1 Kjernekompetanser

Lærerutdanning rettet mot trinn 1–4 i grunnskolen skal gi disse kjernekompetansene i tillegg til kjernekompetansene i § 2-3:

- a. Kompetanse i å lede læringsprosesser handler om
 - å skape gode overganger fra barnehage til skole og møte elevenes behov
 - å lede læringsarbeid de første skoleårene med utgangspunkt i elevenes modenhet, forutsetninger og muntlige språk
 - å støtte elevenes sosiale og emosjonelle utvikling
 - å bruke estetiske læringsprosesser og praktiske og varierte arbeidsmåter
- b. Kompetanse i begynneropplæring handler om
 - å støtte elevenes språklæring, og gi grunnleggende lese-, skrive- og regneopplæring og tverrfaglig undervisning

- å identifisere elever som står i fare for ikke å oppnå tilfredsstillende progresjon og iverksette egnede tiltak så tidlig som mulig
- c. Kompetanse i lek handler om
- å ivareta elevenes spontanitet og legge til rette for lek som skal bidra til trivsel, utvikling, læring og danning

§ 4-2 Særlige bestemmelser om utdanningens innhold

I tillegg til bestemmelsene i kapittel 2 gjelder følgende krav til innhold i utdanningen:

- a. Alle fag som tilsvarer skolefag, skal omfatte fagdidaktikk og begynneropplæring.
- b. Integrert masterutdanning skal omfatte minst tre undervisningsfag, 110 dager praksis, til sammen 60 studiepoeng profesjonsrettet pedagogikk, minst 30 studiepoeng i hvert av fagene norsk og matematikk, minst 15 studiepoeng i et praktisk eller estetisk fag og minst 10 studiepoeng i spesialpedagogikk.
- c. For studenter som tar lærerutdanning med masterfordypning i praktiske eller estetiske fag, er det ikke obligatorisk med fagene norsk og matematikk.

Kapittel 5 Grunnskole trinn 5–7

§ 5-1 Kjernekompetanser

Lærerutdanning rettet mot trinn 5–7 i grunnskolen skal gi disse kjernekompetansene i tillegg til kjernekompetansene i § 2-3:

- a. Kompetanse i å lede læringsprosesser handler om
 - å støtte elevenes utvikling av språk-, lese-, skrive- og regneferdigheter tilpasset elevenes forutsetninger
 - å legge til rette for selvstendig læring og samarbeidslæring, både faglig og tverrfaglig, med gradvis økende kompleksitet
 - å bruke estetiske læringsprosesser, praktiske og varierte arbeidsmåter og lek, som skal bidra til trivsel, utvikling, læring, motivasjon og mestring
- b. Kompetanse om å legge til rette for inkludering og tilhørighet handler om
 - å støtte elevenes sosiale og emosjonelle utvikling i en periode med økende selvstendighet

§ 5-2 Særlige bestemmelser om utdanningens innhold

I tillegg til bestemmelsene i kapittel 2 gjelder følgende krav til innhold i utdanningen:

- a. Alle fag som tilsvarer skolefag, skal omfatte fagdidaktikk

- b. Integrert masterutdanning skal omfatte minst 110 dager praksis og til sammen 60 studiepoeng profesjonsrettet pedagogikk

Kapittel 6 Grunnskole trinn 8–10

§ 6-1 Kjernekompetanser

Lærerutdanning rettet mot trinn 8–10 i grunnskolen skal gi disse kjernekompetansene i tillegg til kjernekompetansene i § 2-3:

- a. Kompetanse i å lede læringsprosesser handler om
 - å støtte elevenes utvikling av språk-, lese-, skrive- og regneferdigheter tilpasset elevenes forutsetninger
 - å legge til rette for selvstendig læring og samarbeidslæring, både faglig og tverrfaglig
 - å støtte ungdommene i å utvikle og utøve rollen som aktører i eget liv og i samfunnet, og å støtte dem i utdannings- og yrkesvalg
- b. Kompetanse i å lede praktisk og variert undervisning handler om
 - å legge til rette for estetiske læringsprosesser og elevaktive arbeidsformer
- c. Kompetanse i bruk av digitale teknologier handler om
 - å fremme læring i fag og støtte elevene i utviklingen av digitalt medborgerskap

§ 6-2 Særlige bestemmelser om utdanningens innhold

I tillegg til bestemmelsene i kapittel 2 gjelder følgende krav til innhold i utdanningen:

- a. Integrert masterutdanning skal omfatte minst 100 dager praksis.
- b. Utdanningen skal inkludere fagdidaktikk i alle fag som tilsvarer et skolefag.
- c. Dersom utdanningen utelukkende retter seg mot grunnskolen, skal den omfatte til sammen 60 studiepoeng profesjonsrettet pedagogikk og minst 110 dager praksis.

Kapittel 7 Programfag i studieforbereende utdanningsprogram og fellesfag i videregående opplæring

§ 7-1 Kjernekompetanser

Lærerutdanning rettet mot programfag i studieforbereende utdanningsprogram og fellesfag i videregående opplæring skal gi disse kjernekompetansene i tillegg til kjernekompetansene i § 2-3:

- a. Kompetanse i å lede læringsprosesser handler om
 - å legge til rette for læring i fag, tverrfaglighet og engasjement

- å knytte undervisningen til ungdommers livsverden og støtte dem i å utvikle og utøve rollen som aktører i eget liv og i samfunnet
- b. Kompetanse om å forberede til høyere utdanning og yrkesvalg handler om
- å legge til rette for at elevene oppnår studieforbereidhet og relevant kompetanse om arbeids- og samfunnsliv

§ 7-2 Særlige bestemmelser om utdanningens innhold

I tillegg til bestemmelsene i kapittel 2 gjelder følgende krav til innhold i utdanningen:

- a. Integrert masterutdanning skal omfatte minst 100 dager praksis og minst 30 studiepoeng fagdidaktikk.

Kapittel 8 Programfag i yrkesfaglige utdanningsprogram og yrkesfaglig fordypning

§ 8-1 Kjernekompetanser

Lærerutdanning rettet mot programfag i yrkesfaglige utdanningsprogram og yrkesfaglig fordypning eller praktisk opplæring i grunnskolen, skal gi disse kjernekompetansene i tillegg til kjernekompetansene i § 2-3:

- a. Kompetanse i å lede læringsprosesser handler om
- å legge til rette for læring i fag, tverrfaglighet, engasjement, mestring og et inkluderende læringsmiljø på ulike yrkesfaglige læringsarenaer
 - å knytte undervisningen til gjeldende kvalitetskrav og til utviklingen i fagområdet
 - å knytte undervisningen til ungdommers livsverden og støtte dem i å utvikle og utøve rollen som aktører i eget liv og i samfunnet
- b. Kompetanse om å forberede elever til yrkesvalg og overgang til arbeidsliv handler om
- å ivareta fag- og yrkesopplæringens tradisjoner og verdier
 - å legge til rette for at elever oppnår relevant kompetanse om arbeids- og samfunnsliv og etablerer yrkesidentitet
 - å samarbeide med arbeidslivet og relevante samarbeidspartnere

§ 8-2 Særlige bestemmelser om utdanningens innhold

I tillegg til bestemmelsene i kapittel 2, gjelder følgende krav til innhold i utdanningen:

- a. Utdanning på 180 studiepoeng skal omfatte minst 70 dager yrkespedagogisk praksis i skole og 60 dager veiledet yrkesfaglig praksis knyttet til arbeidslivet. Av dette kan inntil 30 praksisdager omgjøres til yrkesfaglig praksis knyttet til arbeidslivet.
- b. Utdanningen skal omfatte 30 studiepoeng fag- og yrkesdidaktikk.

Kapittel 9 Avsluttende bestemmelser

§ 9-1 Nasjonale retningslinjer og studieplan

Universiteter og høyskoler skal, med involvering fra profesjonsfeltet, utarbeide felles nasjonale retningslinjer for lærerutdanningene.

Den enkelte institusjon skal utarbeide studieplaner etter universitets- og høyskoleloven § 11-1. I arbeidet med studieplanene skal institusjonen samarbeide med partnere som inngår i partnerskapet, jf. § 2-9.

§ 9-2 Ikrafttredelse, overgangsordninger og oppheving av forskrifter

Forskriften trer i kraft 1. august 2027

Institusjonene kan velge å tilby lærerutdanninger etter tidligere rammeplaner til og med opptak høsten 2030. Studenter har rett til å ta eksamen etter tidligere rammeplaner i tre år etter siste eksamen etter normert studietid.

Fra 1. august 2027 oppheves følgende forskrifter:

- forskrift om rammeplan for barnehagelærerutdanning
- forskrift om rammeplan for grunnskolelærerutdanning for trinn 1–7
- forskrift om rammeplan for grunnskolelærerutdanning for trinn 5–10
- forskrift om rammeplan for lærerutdanning i praktiske og estetiske fag for trinn 1–13
- forskrift om rammeplan for lektorutdanning for trinn 8–13
- forskrift om rammeplan for praktisk-pedagogisk utdanning
- forskrift om rammeplan for yrkesfaglærerutdanning for trinn 8–13
- forskrift om rammeplan for praktisk-pedagogisk utdanning for yrkesfag for trinn 8–13

6.2 Forslag til forskrift om rammeplan for de samiske lærerutdanningene

Fastsatt av Kunnskapsdepartementet med hjemmel i uhl. § 3-8 andre ledd bokstav b.

Kapittel 1 Generelle bestemmelser

§ 1-1 Virkeområde

Forskriften gjelder for universiteter og høyskoler som gir samisk lærerutdanning og utdanner lærere til barnehage, grunnskole og videregående opplæring og forberedende og videregående opplæring for voksne (voksenopplæring).

§ 1-2 Formål

Forskriftens formål er å sikre at universiteter og høyskoler tilbyr profesjonsrettede og forskningsbaserte lærerutdanninger med høy faglig kvalitet og relevans.

Forskriften skal sikre et nasjonalt likeverdig faglig nivå, slik at kandidatene som uteksamineres, har felles minimum sluttkompetanse, uavhengig av utdanningsinstitusjon.

§ 1-3 Rammer for de ulike lærerutdanningene

Lærerutdanningene skal ivareta kravene i kapittel 2, og i minst ett av kapitlene 3 til 8. Det skal gå fram av navnet på studietilbudet hvilken del av utdanningsløpet utdanningen er rettet mot.

2 Fellesdel

§ 2-1 Formål med de samiske lærerutdanningene

De samiske lærerutdanningene skal kvalifisere lærere til å ivareta oppdraget til barnehagene, grunnskolen, den videregående opplæringen og voksenopplæringen, og bidra til å utvikle barnehager, skoler og lærerprofesjonen i et samfunn i endring.

Lærerutdanningene skal bygge på rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver og læreplanverket for grunnopplæringen.

De samiske lærerutdanningene skal bygge på kunnskap om og forståelse av behov i samiske samfunn. De skal fremme kunnskap om, og respekt for, det samiske folk og for samisk språk, kultur og samfunnsliv.

Utdanningene skal fremme læring og danning. De skal bygge på et felles verdigrunnlag for lærerprofesjonen, som samsvarer med formålsparagrafene for barnehagen og for grunnskoleopplæringen og den videregående opplæringen. Kunnskapsutvikling, kritisk tenking, etisk bevissthet, inkludering og fellesskapsorientering skal prege utdanningene.

Utdanningene skal bidra til kompetanse om rettighetene til urfolk og nasjonale minoriteter.

Undervisningsspråk for de samiske lærerutdanningene er samisk. Unntak kan gjøres når det er faglig begrunnet, jf. lov om universiteter og høyskoler § 2-3, tredje ledd.

§ 2-2 Utforming av lærerutdanningene

Universiteter og høyskoler skal utforme samiske lærerutdanninger som:

- a. har studentens faglige utvikling og progresjon i sentrum. Utdanningen skal være forankret i samiske læringssyn og stille tydelige krav til studentenes innsats og prestasjoner.
- b. er forankret i forskning og erfaringsbasert kunnskap, og i samisk språk, kultur, verdier og kunnskaps- og læringssyn, og setter studentene i stand til å anvende kunnskapsbasen i arbeidet som lærer
- c. integrerer fag, teori og praksis i undervisning, veiledning og vurdering
- d. ivaretar fagkombinasjoner og antall fag i utdanningstilbudene som så langt som mulig svarer på sektorens samlede kompetansebehov
- e. gir studentene profesjonsfaglig kompetanse i samisk og i norsk (bokmål og nynorsk), og som sikrer at de kan bruke språket på en kvalifisert måte i profesjonssammenheng
- f. utvikler studentenes bevissthet og kunnskap om demokrati og medborgerskap, og deres forståelse av samfunnsansvaret som følger med skiftende krav til lærerrollen
- g. forbereder studentene på å legge til rette for opplæring i sikkerhet og beredskap for barn og unge, i aktiviteter og fag der dette er relevant. Studentene skal forberedes på å bruke planverk og øvelser for å kunne håndtere alvorlige hendelser som kan ramme barnehager eller skoler og redusere konsekvensene av dem.

§ 2-3 Felles kjernekompetanser

Universiteter og høyskoler skal sikre at studentene får kjernekompetanser som er felles for alle lærere, og som setter dem i stand til å mestre komplekse og uforutsette situasjoner. Kjernekompetansene skal tolkes og operasjonaliseres i sammenheng, med mål om at studentene skal bli kritiske, selvstendige og samarbeidende lærere.

- a. Samiskspråklig kompetanse handler om
 - hvordan fremme barn, unge og voksens språk, språkutvikling og flerspråklighet i en minoritetsspråklig situasjon
- b. Samisk kulturkompetanse handler om
 - å forstå og formidle samisk kultur og tradisjonell kunnskap på ulike læringsarenaer
 - å støtte barn, unge og voksne i å utvikle seg som aktør i eget liv, i urfolkssamfunnet og i storsamfunnet
 -
- c. Faglig kompetanse handler om

- innsikt i fag og i fagenes utvikling og kontekster
- innsikt og fordypning i profesjonsfaglige, fag- og yrkesdidaktiske og tverrfaglige problemstillinger
- hvordan fremme barn, unge og voksnes lese-, skrive- og regneferdigheter

d. Didaktisk kompetanse handler om

- å legge til rette for og evaluere pedagogisk arbeid
- å gi fjernbasert pedagogisk støtte og fjernundervisning
- å formidle fag og legge til rette for tverrfaglig undervisning og praktiske og varierte arbeidsformer og aktiviteter
- å vurdere barn, elever og voksne deltakers læring og utvikling og ivareta tilpasset opplæring
- å fremme elevers evne til å konsentrere seg og evne til kritisk tenkning
- å vurdere hvordan digitale teknologier og ressurser påvirker barn, elever og voksne deltakere i faglige og sosiale sammenhenger, og kan brukes på en faglig, pedagogisk og etisk forsvarlig måte

e. Pedagogisk kompetanse handler om

- å forstå barn, unge og voksnes læring, utvikling og dannelse, særlig ut fra samiske læringstradisjoner, og kunne anvende kompetansen i pedagogisk arbeid og i profesjonsfellesskapet
- å støtte barn, unge og voksnes utvikling og læring med utgangspunkt i barn og elevers kultur- og språkkompetanse
- innsikt i relevante spesialpedagogiske temaer
- kunnskap om sammenhenger og overgangsprosesser fra barn til ungdom til voksen, spesielt samiske barn, unge og voksnes behov og utfordringer, både når de er i utdanningsløpet fra barnehage til videregående opplæring, og når de går fra utdanning til arbeidsliv

f. Ledelse handler om

- å lede lek og læringsprosesser i barnegrupper og skoleklasser på måter som gir trygge rammer, og som fremmer inkludering, motivasjon, mestring, helse, trivsel og et godt leke- og læringsmiljø
- å ivareta behovene og rettighetene til fellesskapet og individet på en balansert måte
- å lede pedagogisk utviklingsarbeid og drive målrettet profesjonsfaglig utvikling

g. Relasjonskompetanse handler om

- å etablere og utvikle relasjoner med barn, elever og voksne deltakere på måter som fremmer kommunikasjon, samhandling og tillit
- å samarbeide med hjemmet om barn og elevers læring, utvikling og trivsel
- å møte barn, elever og voksne deltakere i vanskelige livssituasjoner og kunne identifisere tegn på krenkelser som mobbing, vold og overgrep

h. Mangfoldskompetanse handler om

- å anerkjenne og verdsette menneskelig mangfold
- å se etter ressurser i møte med variasjoner i bakgrunn, språk, kultur, etnisitet, kjønn, alder, religion, funksjonsevne og seksuell orientering
- kunnskap om nasjonale minoriteters språk, kultur og samfunn

i. Profesjonsetisk kompetanse handler om

- å utøve profesjonelt skjønn, fremme toleranse, respekt og likeverd og ivareta barn, elever og voksne deltakeres rettigheter
- kjennskap til konsekvenser av fornorskningspolitikken og kunnskap om forsoningsprosesser.
- å forstå hvordan opplæring og pedagogisk arbeid kan bidra til å bevare, styrke og videreutvikle samisk språk, kultur, identitet og samfunnsverdier

j. System- og organisasjonskompetanse handler om

- kunnskap om alle nivåer i utdanningssektoren, og ansvars- og oppgavefordeling i sektoren
- innsikt i det tverrsektorielle støttesystemet i laget rundt barn og elever og samarbeid med relevante faginstanser om nødvendige tiltak

k. Endrings- og utviklingskompetanse handler om

- å fremme innovasjon ved å utvikle sin egen profesjonelle praksis og bidra i endrings- og utviklingsarbeid i profesjonsfellesskapet

§ 2-4 Nivå på lærerutdanningene

Lærerutdanninger rettet mot barnehage, den praktiske og yrkesrettede opplæringen i grunnskolen og yrkesfaglige utdanningsprogram, er bachelorutdanninger.

Lærerutdanninger rettet mot grunnskole trinn 1–4, trinn 5–7, trinn 8–10 og studieforberedende utdanningsprogram og fellesfag i videregående opplæring, er integrerte masterutdanninger.

§ 2-5 Særlige regler for lærerutdanninger som bygger på annen utdanning

Lærerutdanninger rettet mot grunnskole trinn 1–4, trinn 5–7, trinn 8–10 og studieforberedende utdanningsprogram og fellesfag i videregående opplæring, kan være en praktisk-pedagogisk utdanning som bygger på tidligere utdanning. Kandidaten skal oppnå mastergrad senest ved fullført lærerutdanning.

Institusjonene kan tilby en praktisk-pedagogisk utdanning på minst 60 studiepoeng som påbygning til bachelorgrad i utøvende og skapende kunsthøgskole, uten krav om oppnådd mastergrad ved fullført lærerutdanning.

Lærerutdanning for yrkesfaglige utdanningsprogram og yrkesfaglig fordypning, jf. kapittel 8, kan være en praktisk-pedagogisk utdanning på minst 60 studiepoeng, som bygger på tidligere utdanning og praksis. Slik utdanning er:

- fullført treårig relevant profesjonsrettet bachelorgrad og minst to års relevant yrkespraksis, eller
- fag-/svennebrev eller annen fullført treårig yrkesutdanning på videregående nivå, generell studiekompetanse, to års relevant yrkesteoretisk utdanning ut over videregående opplærings nivå og fire års yrkespraksis

Lærerutdanninger som bygger på annen utdanning skal ha minst 60 dager praksis jf. § 2-8.

§ 2-6 Særlige bestemmelser om utdanningenes innhold

Universiteter og høyskoler skal sikre at alle lærerutdanningsprogram inneholder minst 30 studiepoeng i profesjonsrettet pedagogikk. Alle som uteksamineres fra en lærerutdanning, skal ha praksis og fagdidaktikk eller yrkesdidaktikk i relevante fagområder.

Bachelorutdanninger skal inneholde en praksisnær bacheloroppgave.

Masterutdanninger skal inneholde en praksisnær masteroppgave.

§ 2-7 Fritak

Universitetet eller høyskolen kan gi en student fritak fra vurdering i ett av de norske skriftspråkene dersom disse vilkårene er oppfylt:

- a. Studenten tar mindre enn 60 studiepoeng i norsk, eller har norsk som andrespråk som undervisningsfag.
- b. Studenten hadde fritak fra vurdering med karakter i skriftspråket i videregående opplæring, eller har søkt om opptak på bakgrunn av utenlandsk utdanning. Fritak skal komme frem av vitnemålet.

Utenlandske studenter som ikke har videregående opplæring fra Norge, kan gis fritak fra norsk dersom de tar hjemlandets hovedspråk som del av utdanningen. Studieplanen skal beskrive hvordan dette ivaretas.

§ 2-8 Praksis i lærerutdanningene

Praksis skal være variert, veiledet og vurdert.

Universiteter og høyskoler skal, i samarbeid med praksisstedene, legge til rette for at studentene i praksis kan få erfaring med hele bredden i lærerrollen. Studentene skal i praksis delta i det profesjonsfaglige fellesskapet og få erfaring med samarbeid med hjemmet og relevante faginstanser.

Praksis skal bidra til sammenheng i utdanningsløpet og være tilpasset studentenes fagvalg og den delen av utdanningsløpet lærerutdanningen er rettet mot.

§ 2-9 Partnerskap i lærerutdanningene

Universiteter og høyskoler har ansvaret for å legge til rette for formaliserte og langsiktige partnerskap som omfatter lærerutdanningsinstitusjon, lærerstudenter, barnehager, skoler

og annet arbeidsliv, kommuner, fylkeskommuner, private eiere av barnehager og skoler og andre relevante aktører.

Partnerskap skal bidra til å sikre profesjonsrettete utdanninger med god kvalitet og sammenheng. Samarbeidet skal bidra til god organisering av praksisnære lærerutdanninger.

§ 2-10 Praktiske og estetiske fag

En lærerutdanning i praktiske og estetiske fag skal utvikle studentene som faglige utøvere og som profesjonsutøvere, og bidra til å tydeliggjøre fagenes betydning i grunnopplæringen og i samfunnet. Utdanningen skal sikre at opplæringen bygger på fagenes tradisjoner og kunnskaps- og ferdighetsområder.

En lærerutdanning med masterfordypning i praktiske og estetiske fag, og lærerutdanning med ett eller flere praktiske eller estetiske fag, skal så langt det er mulig, gi disse kjernekompetansene i tillegg til kjernekompetanser i § 2-3:

- a. å legge til rette for barn og elevers utvikling av praktiske og estetiske ferdigheter, for utprøving, læring og mestring, og vurdering av kvalitet
- b. å legge til rette for tradisjonelle praktiske og estetiske arbeidsprosesser og læringsformer
- c. å bruke naturbaserte aktiviteter som fremmer kunnskap om hvordan leve med naturen
- d. å beherske og formidle bruk av metoder og teknikker og verktøy relevant for fagområdet
- e. å lede utforskende læringsaktiviteter med vekt på opplevelse og å legge til rette for at barna og elevene kan bruke kropp, sanser og egne erfaringer i fagene
- f. å verdsette de praktiske og estetiske fagenes betydning for å fremme inkludering og deltakelse i samfunnet

§ 2-11 Forberedende og videregående opplæring for voksne

Lærerutdanning kan omfatte forberedende eller videregående opplæring for voksne. Slik utdanning skal gi disse kjernekompetansene i tillegg til kjernekompetanser i § 2-3:

- a. å ha en ressursorientert tilnærming til voksne deltakeres kompetanse, språk, kultur, livssituasjon og mål
- b. å legge til rette for at opplæringen tar hensyn til deltakerens samiske bakgrunn og erfaringer i orienteringen mot arbeidslivet

- c. å ha kompetanse om grunnleggende språk-, lese-, skrive- og regneopplæring for voksne deltakere i samiske og flerspråklige opplæringsløp, og hvordan integrere opplæring i samisk- og norskspråklige ferdigheter i fagundervisningen
- d. å sikre aktive og inkluderende læringsprosesser og understøtte livslang læring og digital deltakelse

Kapittel 3 Barnehage

§ 3-1 Lærerutdanning for barnehage

Utdanningen skal rettes mot pedagogisk arbeid i barnehagen.

Utdanningen skal kjennetegnes av en helhetlig pedagogisk tilnærming til lek, omsorg, læring og danning, som er forankret i samisk språk, kultur og læringssyn. Dette innebærer en lyttende, utforskende og barnesentrert pedagogikk, som stiller særlige krav til den profesjonelle omsorgs- og lærerrollen.

§ 3-2 Kjernekompetanser

Lærerutdanning rettet mot barnehage skal gi disse kjernekompetansene i tillegg til kjernekompetansene i § 2-3:

- a. Kompetanse i å legge til rette for barns læring, utvikling og danning handler om
 - å forstå og møte barns mange måter å være på og kommunisere på
 - å skape varierte pedagogiske miljøer som ivaretar barns ulike uttrykksformer
 - å støtte barns samiskspråklige utvikling og deres tilhørighet til, og utforskning av, samisk kultur og samfunn
 - å bruke varierte arbeidsmåter og estetiske læringsprosesser i arbeidet med å ivareta barns behov for omsorg og lek, å fremme læring og danning og å gi barn mulighet for medvirkning
 - å ha kunnskap om de yngste barnas behov og utvikling
 - å etablere godt samarbeid med hjemmet for å støtte og utvikle barnets språk, kultur og identitet, og å skape en god start og trygge rammer i barnehagebarns liv
- b. Kompetanse i lek handler om
 - å ha kunnskap om, og å kunne ivareta, lekens egenverdi
 - å observere og legge til rette for barns samspill i lek og gi impulser som stimulerer og utvikler leken
- c. Kompetanse om ledelse handler om
 - å lede det pedagogiske arbeidet i barnehagen med forankring i samisk pedagogisk grunnsyn, og samisk tradisjonell kunnskap. Dette omfatter ledelse av barn, barnegrupper og ansatte.

§ 3-3 Særlige bestemmelser om utdanningens innhold

I tillegg til bestemmelsene i kapittel 2 gjelder følgende krav til innhold i utdanningen:

- a. Profesjonsrettet pedagogikk skal binde utdanningen sammen, ha forankring i samisk språk og samiske lærings- og kunnskapssyn og ha en sentral rolle i progresjon og profesjonsinnretning.
- b. Utdanningen skal sikre faglig bredde og dekke alle fagområder beskrevet i rammeplan for barnehage. Utdanningen skal stimulere til tverrfaglige aktiviteter med utgangspunkt i samiske tradisjoner.
- c. Utdanningen skal omfatte minst 100 dager praksis og et profesjonsrettet fordypningsemne på 30 studiepoeng.

Kapittel 4 Grunnskole trinn 1–4

§ 4-1 Kjernekompetanser

Lærerutdanning rettet mot trinn 1–4 i grunnskolen skal gi disse kjernekompetansene i tillegg til kjernekompetansene i § 2-3:

- a. Kompetanse i å lede læringsprosesser handler om
 - å skape gode overganger fra barnehage til skole og møte elevenes behov
 - å lede læringsarbeid de første skoleårene med utgangspunkt i elevenes kultur, modenhet, forutsetninger og muntlige språk
 - å støtte elevenes identitet og tilhørighet til samisk kultur og samfunn, og deres sosiale og emosjonelle utvikling
 - å bruke estetiske læringsprosesser og praktiske og varierte arbeidsmåter
- b. Kompetanse i begynneropplæring handler om
 - å støtte elevenes språklæring, og gi grunnleggende lese-, skrive- og regneopplæring og tverrfaglig undervisning
 - å identifisere elever som står i fare for ikke å oppnå tilfredsstillende progresjon og iverksette egnede tiltak så tidlig som mulig
- c. Kompetanse i lek handler om
 - å ivareta elevenes spontanitet og legge til rette for lek som skal bidra til trivsel, utvikling, læring og dannelse, med utgangspunkt i samiske kulturuttrykk og estetiske tradisjoner

§ 4-2 Særlige bestemmelser om utdanningens innhold

I tillegg til bestemmelsene i kapittel 2 gjelder følgende krav til innhold i utdanningen:

- a. Alle fag som tilsvarer skolefag, skal omfatte fagdidaktikk og begynneropplæring og synliggjøre fagets relevans i en samisk kontekst.
- b. Integrert masterutdanning skal omfatte minst tre undervisningsfag, 110 dager praksis, til sammen 60 studiepoeng profesjonsrettet pedagogikk, minst 30 studiepoeng i hvert av fagene norsk, samisk og matematikk, minst 15 studiepoeng i et praktisk eller estetisk fag, og minst 10 studiepoeng i spesialpedagogikk. For studenter som tar lærerutdanning med masterfordypning i praktiske eller estetiske fag, er det ikke obligatorisk med fagene norsk, samisk og matematikk.

Kapittel 5 Grunnskole trinn 5–7

§ 5-1 Kjernekompetanser

Lærerutdanning rettet mot trinn 5–7 i grunnskolen skal gi disse kjernekompetansene i tillegg til kjernekompetansene i § 2-3:

- a. Kompetanse i å lede læringsprosesser handler om
 - å støtte elevenes utvikling av språk-, lese-, skrive- og regneferdigheter tilpasset elevenes forutsetninger
 - å legge til rette for selvstendig læring og samarbeidslæring, både faglig og tverrfaglig, med gradvis økende kompleksitet
 - å bruke estetiske læringsprosesser, praktiske og varierte arbeidsmåter og lek, som skal bidra til trivsel, utvikling, læring, motivasjon og mestring
- b. Kompetanse om å legge til rette for inkludering og tilhørighet handler om
 - å støtte elevenes sosiale og emosjonelle utvikling i en periode med økende selvstendighet
 - å støtte elevers identitet og gi elevene grunnlag for å orientere seg i samiske og globale sammenhenger

§ 5-2 Særlige bestemmelser om utdanningens innhold

I tillegg til bestemmelsene i kapittel 2 gjelder følgende krav til innhold i utdanningen:

- a. Alle fag som tilsvarer skolefag, skal omfatte fagdidaktikk og synliggjøre fagets relevans i en samisk kontekst.
- b. Integrert masterutdanning skal omfatte minst 110 dager praksis og til sammen 60 studiepoeng profesjonsrettet pedagogikk.

Kapittel 6 Grunnskole trinn 8–10

§ 6-1 Kjernekompetanser

Lærerutdanning rettet mot trinn 8–10 i grunnskolen skal gi disse kjernekompetansene i tillegg til kjernekompetansene i § 2-3:

- a. Kompetanse i å lede læringsprosesser handler om
 - å støtte elevenes utvikling av språk-, lese-, skrive- og regneferdigheter tilpasset elevenes forutsetninger
 - å legge til rette for selvstendig læring og samarbeidslæring, både faglig og tverrfaglig
 - å støtte ungdommene i å utvikle og utøve rollen som aktører i eget liv og i samfunnet, og å støtte dem i utdannings- og yrkesvalg
- b. Kompetanse i å lede praktisk og variert undervisning handler om
 - å legge til rette for estetiske læringsprosesser og elevaktive arbeidsformer
- c. Kompetanse i bruk av digitale teknologier handler om
 - å fremme læring i fag og støtte elevene i utviklingen av digitalt medborgerskap

§ 6-2 Særlige bestemmelser om utdanningens innhold

I tillegg til bestemmelsene i kapittel 2 gjelder følgende krav til innhold i utdanningen:

- a. Integrert masterutdanning skal omfatte minst 100 dager praksis
- b. Utdanningen skal inkludere fagdidaktikk i alle fag som tilsvarer et skolefag og synliggjøre fagets relevans i en samisk kontekst
- c. Dersom utdanningen utelukkende retter seg mot grunnskolen, skal den omfatte til sammen 60 studiepoeng profesjonsrettet pedagogikk og minst 110 dager praksis.

Kapittel 7 Programfag i studieforberedende utdanningsprogram og fellesfag i videregående opplæring

§ 7-1 Kjernekompetanser

Lærerutdanning rettet mot programfag i studieforberedende utdanningsprogram og fellesfag i videregående opplæring skal gi disse kjernekompetansene i tillegg til kjernekompetansene i § 2-3:

- a. Kompetanse i å lede læringsprosesser handler om
 - å legge til rette for læring i fag, samiske fagtradisjoner og kunnskapsformer, tverrfaglighet og engasjement

- å knytte undervisningen til ungdommers livsverden og støtte dem i å utvikle og utøve rollen som aktører i eget liv og i samfunnet
- b. Kompetanse om å forberede til høyere utdanning og yrkesvalg handler om
 - å legge til rette for at elevene oppnår studieforbereidhet og relevant kompetanse om arbeids- og samfunnsliv

§ 7-2 Særlige bestemmelser om utdanningens innhold

I tillegg til bestemmelsene i kapittel 2 gjelder følgende krav til innhold i utdanningen:

- a. Integrert masterutdanning skal omfatte minst 100 dager praksis og minst 30 studiepoeng fagdidaktikk.

Kapittel 8 Programfag i yrkesfaglige utdanningsprogram og yrkesfaglig fordypning

§ 8-1 Kjernekompetanser

Lærerutdanning rettet mot programfag i yrkesfaglige utdanningsprogram og yrkesfaglig fordypning eller praktisk opplæring i grunnskolen, skal gi disse kjernekompetansene i tillegg til kjernekompetansene i § 2-3:

- a. Kompetanse i å lede læringsprosesser handler om
 - å legge til rette for læring i fag, tverrfaglighet, engasjement, mestring og et inkluderende og flerspråklig læringsmiljø på ulike yrkesfaglige læringsarenaer
 - å knytte undervisningen til gjeldende kvalitetskrav og utviklingen til i fagområdet
 - å knytte undervisningen til ungdommers livsverden og støtte dem i å utvikle og utøve rollen som aktører i eget liv og i samfunnet
- b. Kompetanse om å forberede elever til yrkesvalg og overgang til arbeidsliv handler om
 - å ivareta samiske fag- og yrkestradisjoner som del av profesjonsutøvelsen
 - å ivareta fag- og yrkesopplæringens tradisjoner og samiske kunnskapstradisjoner og verdier
 - å legge til rette for at elever oppnår relevant kompetanse om arbeids- og samfunnsliv og etablerer yrkesidentitet
 - å legge til rette for at elever utvikler evnen til kritisk og etisk refleksjon med utgangspunkt i samiske perspektiver
 - samarbeid med arbeidslivet, tradisjonelle næringer og relevante samarbeidspartnere

§ 8-2 Særlige bestemmelser om utdanningens innhold

I tillegg til krav i bestemmelsene i kapittel 2 gjelder følgende krav til innhold i utdanningen:

- a. Utdanning på 180 studiepoeng skal omfatte minimum 70 dager yrkespedagogisk praksis i skole og 60 dager veiledet yrkesfaglig praksis knyttet til arbeidslivet. Av dette kan inntil 30 praksisdager omgjøres til yrkesfaglig praksis knyttet til arbeidslivet.
- b. Utdanningen skal omfatte 30 studiepoeng fag- og yrkesdidaktikk.

Kapittel 9 Avsluttende bestemmelser

§ 9-1 Nasjonale retningslinjer og studieplan

Universiteter og høyskoler skal, med involvering fra de samiske fagmiljøene og det samiske profesjonsfeltet, utarbeide felles nasjonale retningslinjer for lærerutdanningene.

Den enkelte institusjon skal utarbeide studieplaner etter universitets- og høyskoleloven § 11-1. I arbeidet med studieplanene skal institusjonen samarbeide med partnere som inngår i partnerskapet, jf. § 2-9.

§ 9-2 Ikrafttredelse, overgangsordninger og oppheving av forskrifter

Forskriften trer i kraft 1. august 2027.

Institusjonene kan velge å tilby lærerutdanninger etter tidligere rammeplaner til og med opptak høsten 2030. Studenter har rett til å ta eksamen etter tidligere rammeplaner i tre år etter siste eksamen etter normert studietid.

Fra 1. august 2027 oppheves følgende forskrifter:

- forskrift om rammeplan for samisk barnehagelærerutdanning
- forskrift om rammeplan for samisk grunnskolelærerutdanning for trinn 1–7
- forskrift om rammeplan for samisk grunnskolelærerutdanning for trinn 5–10